

Dorothea, Kristiern den førstes dronning, og familien Gonzaga.

Af

Johannes Lindbæk.

Æblet kan undertiden falde grumme langt fra stammen. — Markgrev Johan af Brandenburg, ældste søn af kurfyrst Frederik I, besad såre lidt af slægten Hohenzollerns energi. Ikke heller var han den vanskelige stilling voxen, som faderen gav ham, ved 1426 at gøre ham til styrer af Mark Brandenburg. Snart kom der fra alle sider klager over hans slaphed og svaghed; der var altid usikkerhed og misfornøjelse i landet, og stæderne måtte hjælpe sig selv mod hussiterne. Sin energiske svigersøn Kristiern I lignede han kun i sin stadige pengeforlegenhed, som han mødte med idelige pantsættelser af kronens lande. Det guldmageri, som han begyndte med i en ung alder, bidrog vel heller ikke til at forbedre finanserne. Til sidst måtte faderen 1437 fjærne ham, og han fik da en del af familiens frankiske lande, hvor han levede roligt og ubemærket til sin død 1464. „Af den energi, som en ung opadstræbende slægt må have, er der hos ham intet spor¹⁾“. — Energien

¹⁾ Droysen: Geschichte der preussischen Politik I--II passim.

savnes derimod ingenlunde hos hans to døtre, Barbara af Mantova og Dorothea af Danmark (de andre børn døde før faderen).

Der var i en senere alder stor ydre lighed mellem disse to søstre. Denne lighed var alle påfaldende under dronning Dorotheas besøg i Rom 1475. „Af mange grunde anser enhver hende for Eders Nådes søster, da hun i ydre og bevægelser ligner Eder meget“, skriver en af de gejstlige i kardinal Gonzagas tjeneste til markgrevinde Barbara¹⁾. Mere betyder det vel, at kardinalen selv fremhævede denne lighed stærkt, og mest, at dette bekræftes af en samtidig mantovansk krønikeskriver²⁾, der intet havde at gøre med markgrevindens familie-kreds. — Det er da heldigt, at man på det gamle fyrstelige slot i Mantova har et udmærket portræt af Barbara i de berømte fresker, som Mantegna udførte i Camera degli Sposi 1474. På den ene væg er hele familien Gonzaga fremstillet, og her troner Barbara i midten, tydelig nok også som den, der har mest myndighed — Lodovico, hendes Mand, var på den tid aldrende og svagelig. Trækkene ere brede, kraftige og energiske, om end ikke smukke, typen er rent tysk, noget for grov, men hovedindtrykket er fasthed og myndighed, og hun er „et levende billede af den antike romerske matrone“³⁾. — Omtrent således har dronning Dorothea set ud, på den tid, da hun foretog sin rejse til Rom.

¹⁾ Brev fra Giovanni Arrivabene. Rom 3die maj 1475.

²⁾ Andrea Schivenoglia: Cronaca di Mantova 1445—1484. Udgivet i „Raccolta di cronisti e documenti storici Lombardi inediti“ vol. II af Carlo d' Arco (1857). Forfatteren er fuldt samtidig og pålidelig, dog ikke altid i datoer.

³⁾ Müntz: Histoire de l'art pendant la Renaissance I, 156. Friedländer i „Jahrbuch der königl. preuss. Kunstsammlung“ IV, 49.

Til den ydre lighed svarer en betydelig overensstemmelse i karakteren. De ere begge gode hustruer, der forstå at vinde deres mænd og have dygtighed nok til at være dem en god støtte i statsstyrelsen, endogså til ofte at styre staten — og styre den godt — under deres fraværelse. De ere udmærkede mødre og arbejde ivrigt på at få deres børn vel anbragte. Og her stille de absolut familiehensynet over statshensynet. Lige som Dorothea til Danmarks skade skaffede sin yngre søn Frederik andel i hertugdømmerne, således bevægede Barbara sin mand til at dele sit land mellem sine sønner, så at den ældstes, Federicos, andel blev stærkt formindsket (1478). Og alligevel modtog denne hende efter faderens død med dyb ærefrygt og gjorde ikke forsøg på at omstøde testamentet. Thi lige så vel som Dorothea øvede stor indflydelse over sin mand og måske endnu mere over sin søn Hans, således gælder noget lignende om Barbara. Man ser det allerede af Mantegnas freske, men endnu mere af kong Kristierns og dronning Dorotheas modtagelse hos hendes søn kardinalen i Rom, thi hverken havde denne været så god eller brevene så talrige, hvis ikke Barbara havde givet sine bestemte ordrer — Kardinal Gonzaga forsikrer gang efter gang, at han har modtaget dronningen så vel, „mest af ærbødighed for Eders Nåde, da hun er Eders søster“ ¹⁾. — Fælles for søstrene er endvidere deres stærke vedhængen ved familien. Dette viser sig allerede i, at lige som Dorothea opkaldte sine sønner efter sin fader og farbroder, således blev Barbaras ældste søn kaldt Federico efter hendes farbroder og en datter Dorothea efter hendes søster

¹⁾ Således i breve af 20de april, 15de og 22de maj 1475.

(denne datter blev forlovet — eller måske gift — med hertug Galeazzo Maria af Milano, men døde ung). Barbara havde jævnlig besøg af sin slægt og sørgede for at få adskillige af sine børn gift med tyske. — Fælles er desuden deres stærke religiøsitet; lige som Dorothea som bekendt var ivrig for at få de danske franciskanerklostre reformerede, således fremhæve samtidige, at Barbara var en flittig besøgende af kirker og klostre¹). — Men fælles er endelig deres utrættelighed og hensynsløshed, når det gælder deres ret — vi skal senere se, at de kæmpe med lige iver for deres arvekrav. I det hele gælder det vel nok om dem begge, at de ere mere respekterede end elskede. Selv de danske franciskaneres historiskriver er ikke synderlig varm i sin omtale af Dorothea, ordenens velynderinde, og alle de tyskere, som Barbara drog til Mantova, vare just ikke afholdte dér.

Livet havde imidlertid bragt søstrene i vidt forskellige forhold. Barbara, der blev født 1423, kom i 10 års alderen til Italien for at blive gift med tronfølgeren til Mantova, den 9 år ældre Lodovico. Det lille hof var allerede under hendes svigerfader Gian Francesco et midtpunkt for humanisme og renæssance. Den udmærkede pædagog Vittorino fra Feltre virkede dér, og Barbara blev som markgrevens egne børn opdraget af ham. Hun var en flink elev, og samtiden roste hende for, at hun talte og skrev fire sprog, tysk, italiensk, græsk og latin. I endnu højere Grad fortsattes de kunstneriske og litterære sysler, da hendes mand kom på tronen 1444. Ganske vist var hans første ti år krigerske. Han måtte

¹) B. Hofmann: Barbara von Hohenzollern s. 27 (41ster Jahresbericht des historischen Vereins für Mittelfranken 1881), Hovedværket om Barbara.

deltage i de store krige mellem Milano og Venezia, der fremkaldtes af dogen Foscari; han viste sig som en dygtig kriger og forstod at bevare sin lille, men på grund af hovedstadens beliggenhed meget vigtige stat trods gentagne farer, og efter freden i Lodi (1454) fik han lejlighed til at sørge for statens indre udvikling. Den fred, han nu nød til sin død (1478), blev benyttet godt. Landets materielle udvikling blev fremmet, bl. a. ved anlæg af kanaler, velstanden og folketallet tiltog, så at byen talte 32,000, hele landet 128,000 indbyggere, og mange fremmede adelsslægter flyttede til Mantova. Der blev anlagt et stort hospital, og indbyggerne vare meget imponerede over et stort kunstfærdigt uhr, som han lod opstille. — Men også for de åndelige interesser blev der sørget. Der oprettedes et bogtrykkeri i Mantova, et af de første i Italien, hvor Decamerone blev trykt 1472. Ved hans hof færdedes berømte humanister som Guarina, Filelfo og Platina. Af samtidens store kunstnere var Leone Battista Alberti en tid i Mantova, hvor han udførte et af sine bedste arbejder, kirken S. Andrea. Endnu vigtigere var det, at det 1459 lykkedes Lodovico at knytte Mantegna til sin hovedstad, hvor han forblev til sin død (1506). Han var ikke alene hofmaler, men stod tillige i nært venskabsforhold til familien, hvad talrige breve fra ham vidne om. — Var Lodovicos indre styrelse fortjenstfuld, så var hans anseelse udad til også betydelig. Denne fyrste „med det milde sind og den stærke kærlighed til retfærdighed“ samt en fremragende klogskab blev højt skattet af alle, særlig af Francesco Sforza, hvis nære ven han i mange år var. Af Milanos hertuger „kaldte Philippo Maria ham for søn, Francesco for broder og Galeazzo Marie for fader“, siges der, og vist er det, at

han flere gange under vanskelige forhold blev kaldt til Milano for at hjælpe med at styre staten. -- Barbara stod værdigt ved hans side og delte hele hans sans for kunst og videnskab. Hun, den fuldt ud tyske kvinde, vandt anerkendelse for sin høje dannelse, sin klogskab og sin elskværdige optræden hos fremragende Italienerne, selv hos den ypperste af alle hendes samtidige, Æneas Sylvius Piccolomini¹⁾.

De forhold, Dorothea kom til at leve under, bleve vidt forskellige herfra. Hun blev dronning over tre riger, men hvor magten ikke altid svarede til glansen, hendes energiske og fantasirige, men i politik som i pengesager højst uvederhæftige mand var den største modsætning til den kloge Lodovico. En vigtigere modsætning er det, at hun stod ganske udenfor renæssancebevægelsen, savnede både Barbaras humanistiske dannelse og hendes forståelse for kunst. Heller ikke søsterens fine ydre optræden fandtes hos hende. Kurfyrstinde Anna, hvem hun besøgte 1475, gav en meget lidet smigrende skildring, og den dom, som den pavelige ceremonimester, Johann Burekard, fældede om hende under besøget i Rom 1488, var just heller ikke mild.

Trods den store ulighed var slægtbåndet dog stærkt nok til, at søstrene i mange år vedligeholdte en livlig

¹⁾ Hofmann: Barbara. Litta: Famiglie celebri d' Italia (famiglia Gonzaga). — Om Mantovas historie under Lodovico: Platina: Historia Mantue (går til 1464, først udgivet 1675). Schivenoglias kronike. — Equicola: Cronica di Mantova (1521). — A. Possevinus junior: De familia Gonzaga 1628. — Lodovicos forhold til humanisterne er fremstillet af Luzio-Renier (I Filelfo e l'umanismo alla corte dei Gonzaga. 1890). — Hans forhold til Mantegna skildret bl. a. af Henry Thode (Künstler-Monographien 27).

forbindelse¹⁾. Der er endnu bevaret over 60 breve af denne korrespondance, og der henvises i dem til flere, der senere ere gåede tabt, så at man tør sige, at der i en lang årrække — i al fald 1458-80 — gik breve frem og tilbage²⁾ flere gange om året. Brevene besørge­des af faste budbringere i begge hoffers tjeneste, Mantovas bud var den længste tid Conradus Hertensteiner (Hertrystanus), fra dansk side nævnes oftere Henricus Sprenger (Swartz). Sendebuddene må have været pålidelige og højt betroede mænd, thi det siges ofte, at de mundtlig skal berette, hvad slægtningene i øvrigt have at meddele hverandre. Formodentlig ere da ofte netop de vigtigste oplysninger gåede tabt. — Undervejs besørge­de sendebuddene breve til de fælles tyske slægtninge, faderen markgrev Johan og farbrødrene kurfyrst Frederik II og markgreve — senere kurfyrste — Albrecht Achilles. — I

¹⁾ Kilderne for det følgende ere væsentlig fund fra Archivio Gonzaga i Mantova, som jeg efter opfordring af hr. Hofrath Pastor undersøgte i januar 1901. Der findes en samling breve fra kong Kristiern og dronning Dorothea til slægten i Mantova, 59 i alt, der strække sig fra 1450(?) — året for det første brev er usikkert — til 1496 (det sidste brev hidrører fra kong Hans). I arkivet noteres de som E, IX, Affari di Danimarca. Af brevene ere 5 på tysk, resten på latin. Disse breve suppleres delvis af dem, der ere trykte i *Script. Rer. Danic. VIII*. — I Archivio Gonzaga findes endvidere 26 breve fra 1474 og 1475, der omhandle kongens og dronningens udenlandsrejse. De ere dele af den store brevvexling, som kardinal Francesco Gonzaga og de gejstlige i hans tjeneste førte med Mantova. De ere alle italienske og noteres i arkivet under mærket E. XXV. 3.

²⁾ De tilsvarende breve fra Mantova synes alle at være gået tabt. Dette må så meget mere beklages, som Barbara — hvad de breve fra hende, som Hofmann har ladet trykke som bilag til sin afhandling, vise — skrev udmærket latin, vidt forskelligt fra det frygtelige sprog, som findes i brevene fra Kristiern den førstes kancelli.

faderen havde søstrene deres kæreste sammenknytningspunkt, han besøgte Barbara to Gange¹⁾, og det tør vel antages, at søstrene også have truffet hinanden hos ham. I det mindste udtaler Dorothea 1458 håbet om, at hun og Barbara kan træffes der, og beder B., hvis hun vil rejse til ham, da meddele hende det sex måneder forud. „Jeg ønsker af mit inderste hjerte at se eder“²⁾. Hvis de ikke havde set hinanden, siden Barbara drog hjemmefra, må deres gensidige erindring have været svag, for Dorothea var da kun tre år.

Med kort tids mellemrum mistede de deres forældre. Faderen døde 16de november 1464, moderen, Barbara af Sachsen, 10de oktober 1465. Strax efter faderens død begyndte for begge søstre den lange strid om fædrenerven med Albrecht Achilles. De havde jo den samme interesse og søgte også at virke sammen så godt, som afstanden tillod det. 1ste januar 1465 opfordrede dronningen sin slægtning Albrecht til at lade hende og hendes søster samt deres moder få deres arv³⁾. Hans svar har ikke tilfredsstillet Dorothea, thi tre måneder efter opfordrer hun Barbara til en sammenkomsl for at træffe aftale om fælles forholdsregler. En udsending, som hun havde sendt til Albrecht, havde bragt det svar, at der ikke var noget, der tilkom hende. „Formodentlig har eders bud bragt samme svar. Men med dette svar kan jeg ingenlunde lade mig nøje, og I sikkert heller ikke. — Min høje fader har meddelt mig mundtlig og efter moden og alvorlig overvejelse, at han i et kloster i Nürnberg havde en stor sum guld- og sølvpenge, kost-

¹⁾ Hofmann: Barbara s. 7, 11.

²⁾ Dorothea til Barbara. Stockholm 11te maj 1458.

³⁾ Riedel, Codex Bran. III, 3, 70—71.

bare klenodier, juveler, guld- og sølvtøj, og at to eller tre munke i klosteret og lige så mange af byens råd skulde tage vare derpå. Men det synes ovennævnte markgreve at nægte¹⁾. Derfor beder hun Barbara forhøre sig hos sin søn kardinalen og andre gode venner om den sikreste måde at træffes på; hun lover ikke at foretage sig noget skridt overfor Albrecht eller slutte forlig med ham, før hun har faaet Barbaras svar, og beder hende love det samme¹⁾. Også senere udtalte dronningen ønsket om en sammenkomst med søsteren²⁾ — om den er kommen i stand, er ubekendt —, og i oktober erklærede hun Barbara: „Jeg har endnu ikke indgået noget forlig med Albrecht om arven og medgiften og vil heller ikke gøre det, før eders tarv er sket fyldest så vel som min; jeg vil ikke gøre noget, der på nogen måde kan være eder til skade“. — Hun opfordrede Barbara til at komme til stede ved et muligt forligsmøde, som skulde finde sted 1ste maj 1466 i Lübeck eller et sted i nærheden. — Kort i forvejen havde dronningen også ladet sin mand opfordre kardinal Gonzaga til at virke for hendes sag³⁾.

¹⁾ Dorothea til Barbara. København 3die april 1465.

²⁾ do. til do. Roskilde 26de juni 1465.

³⁾ S. R. D. VIII, 424—26. Breve af 3die oktober 1462 (kongen til kardinal Gonzaga) og 14de oktober 1462 (kongen til Barbara. — Årstallet må være galt. Det er klart, at dronningen ikke kunde have strid med Albrecht Achilles om sin arv efter faderen, før end denne var død, og at A. A. heller ikke forinden kunde have noget at gøre med udbetalingen af hendes medgift. Da aftrykket i S. R. D. er sket efter en meget slet afskrift, er man berettiget til at antage, at årstallet beror på en fejllæsning. 1465 vilde da passe bedst, så meget mere som tallene V og II let lade sig forvexle. — At brevet af 14de okt. er fra Dorothea og ikke fra kongen, fremgaar af hele indholdet. I S. R. D. er overskriften også kun „Ad dominam Mantuanam“. — Den Fredericus, som omtales i brevet, er naturligvis ikke Barbaras unge søn — således som forfatterne af

Det er ikke stedet her til at udrede den uendelige arvesag, der trak ud fra år til år. Ej heller er det let at sige, på hvilken side retten var. Søstrene kunde have grund nok til at beklage sig over, at de hverken fik deres medgift — for Dorothea 30,000 gylden, for Barbara 12,000¹⁾ — eller deres arv, især hvis der havde været så mange kostbarheder, som Dorothea meddelte. Men Albrecht hævdede med bestemthed, at der intet var eller rettere sagt kun gæld. „Jo længere jeg undersøger min broders affærer, des vidtløftigere blive de“. Gælden opgiver han til 14,000 gylden og alle boets aktiver til knap 6000, og han mener med rette, at det vilde være en dårlig forretning for kongen at overtage dette bo. Guldmageriet havde slugt alt²⁾. Dorothea fik sin mand til at udstede et åbent brev om Albrechts forurettelser mod hende³⁾, selv klagede hun til kejser og pave, Barbara i al fald til kejseren⁴⁾, men intet hjælp. 1471 skriver Barbara til Albrecht, at hun ingen strid har med ham uden i én sag — da havde hun altså endnu intet fået⁵⁾. Endelig i december 1472 kom der et forligsmøde i stand i Wilsnack, hvor kongen, dronningen og den nuværende kurfyrste (siden 1470) Albrecht, Johan af Sachsen-Lauen-

registret til S. R. D. antage — hvis mening vilde have grumme ringe vægt, men kurfyrst Frederik, som Dorothea faktisk henvendte sig til. — De øvrige udaterede breve angående arvesagen i S. R. D. VIII, som i Regesta I ere henførte til 1462—63, må rettes på samme måde til 1465—66. I det hele må denne brevsamling sikkert benyttes med den yderste forsigtighed.

¹⁾ Riedels Codex III, 2, 40.

²⁾ Albrecht Achilles til kurfyrst Frederik 1ste juli 1466. Riedels Codex III, 3, 79.

³⁾ S. R. D. VIII, 430.

⁴⁾ Albrecht Achilles til Barbara 28de marts 1469. Riedels Codex III, 2, 40.

⁵⁾ Hofmann: Barbara 47.

burg, Magnus og Dorothea af Mecklenburg vare til stede. Dorothea meddelte sin søster, at hun havde været dør for at tilbede det hellige blod, men at der tillige var truffet en afgørelse i arvesagen. Denne afgørelse gik formodentlig ud på, at søstrene skulde have livgeding, Dorothea på 2000 gylden årlig, Barbara på 1000, et forslag, der tidligere havde været oppe¹⁾. Men heller ikke dette gennemførtes. Endnu så sent som 1478 opfordrede Dorothea vidnerne ved forliget til at sørge for, at det blev overholdt — sandsynligvis uden frugt²⁾. Hos Dorothea i al fald efterlod den hele sag en varig bitterhed mod de tyske slægtninge.

Men søstrene satte ogsaa hinanden ind i deres øvrige familieforhold. 1469 var dronningen stærkt optaget af sin datter Margrethes giftermål med kongen af Skotland og særlig af de klæder, der vare nødvendige for at optræde på en værdig måde ved bryllupsfesten. Barbara måtte til hende og datteren sende fløjel og gyldenstykke. 20de april meddelte Dorothea, at datteren skulde drage afsted i løbet af 10 dage, men afrejsen blev udsat, formodentlig på grund af ordningen af medgiftspørgsmaalet. Den 8de juni var hun og datteren på Ørekrog, hvor de ventede på medbør til sejladsen. „Gud give, det må ske i en salig stund“, tilføjer dronningen. Snart efter sejlede Margrethe afsted, og brylluppet holdtes i Edinburgh den 10de juli³⁾.

1472 er der et mærkeligt forsøg fra Barbaras side

¹⁾ Dette forslag omtales i brevet af 28de marts 1469. — Brev fra Dorothea til Barbara, dateret Wilsnack 16de december 1472.

²⁾ Dorothea til hertuginde af Mecklenburg 17de september 1478. Riedel III, 3, 113.

³⁾ Dorothea til Barbara. København 3die marts og 20de april, Ørekrog 8de juni 1469.

på at benytte de danske slægtninges hjælp til at få hendes børn forsørgede. — Barbara havde ved Dorotheas sendebud ladet fremstille for søsteren, at hun havde en lille søn, som skulde være gejstlig (Lodovico, 1483 bisp i Mantova, død 1511), og hvem hun, når han blev voksen, ønskede at sende til Danmark, for at han „skulde blive som søn“ og opnå gejstlige berieficier eller bispedømmer dør. „Blodets bånd er så stærkt, at jeg vil gøre eder alle mulige tjenester“, skriver Dorothea. — Sandsynligvis er planen dog bleven opgivet. — Samtidig meddelte Barbara sin søster, at hun havde en giftefærdig datter, som hun kunde ønske at få gift med en af kongen af Polens sønner, og hun bad da kongen og dronningen, som måtte kende forholdene bedre, om at anstrænge sig for, at dette giftermål kom i stand. Dorothea svarede, at kongen ganske rigtig for omtrent fire år siden (formodentlig 1467, da der aftaltes forlovelse mellem prins Hans og kong Kasimirs datter)¹⁾ havde haft sin „heraldus, vir discretus“ som gesardt i Polen, og at denne oplyste, at kong Kasimir havde tre sønner, hvoraf den ældste var i en passende alder og nu konge i Bøhmen. Imidlertid „eders Nåde ved jo godt, at konger skal lokkes til ægteskab ved stor medgift“, og da Barbara kun kunde byde 20,000 rhingylde, kunde sagen vanskeligt drives igennem. Alligevel, „jeg skal gøre for eders børn, alt hvad jeg formår“, og selv om dette ikke lykkedes, var der jo andre muligheder. — Barbara sendte så Hertensteiner til Danmark for at træffe nærmere aftaler, og kongen lod en „lærd og værdig mand, der var doktor i Kejsrerretten“, ledsage ham til Polen.

¹⁾ S. R. D. VIII, 439 - 40.

Dorothea forsikrede sin søster, at den lærde mand sikkert skulde gøre sig alle mulige anstrængelser, men alligevel blev det påtænkte ægteskab ikke til noget. Den af Barbaras døtre, som talen må have været om, Barbara, blev 1474 gift med den berømte grev Eberhard im Bart af Württemberg¹⁾.

Det var ikke alene breve, som sendebuddene bragte fra den ene søster til den anden, de udførte også kommissioner. Både moden og stoffet vare finere i Italien end i Norden, og Mantova var berømt for sine væverier. Dronningen lod derfor i stor udstrækning sin søster besørge tøj til sig. Beskrivelsen af det tøj, der ønskes, er, som det sømmer sig en god husmoder, meget omhyggelig. Det skal være „et stykke tøj, indvævet med guld, af den slags, som kaldes samyt (fløjel), af sort eller grå farve, og 10 alen længere, end det, eders Nåde sendte sidst“²⁾, eller „bedste slags fløjel i tre farver, mørkt, grønt og hvidt eller himmelblåt, 16 alen af hver“³⁾. Til gengæld sendtes der gaver til Mantova. Kongen sendte sin svoger to heste⁴⁾, dronningen oftere sin søster, såvel som hendes søn kardinalen, hermelin. Således sendte hun 1458 Barbara 20 timmer hermelin, som hun bad hende bære til minde om, at kongen var bleven herre over Sverige⁵⁾.

Endnu kærkommere måtte det være, at kong Kristiern 1465 lod sin sekretær Caspar de Cassis (Cassill), en gejstlig fra stiftet Mainz, overbringe sit ordenstegn,

¹⁾ Dorothea til Barbara. Segeberg 28de okt. og Wilsnack 16de decbr. 1472.

²⁾ do til do. København 20de april 1469.

³⁾ do. til do. Gottorp 26de juli 1475.

⁴⁾ Kristiern til Lodovico. København 2den april 1465.

⁵⁾ Dorothea til Barbara. Stockholm 11te maj 1458.

den gyldne kæde, både til Barbaras mand og til hendes ældste søn Federico¹⁾. Selv fik Barbara ordenstegnet under kongens besøg i Mantova 1474. — I de sjæle-messer, som Dorothea lod stifte for sin slægt, glemte hun ikke søsteren og hendes søn kardinalen.

Det vilde have været heldigt, om sendebuddene havde taget andet med til Danmark end fløjel og guldbrokade. Forbindelsen var så livlig, og kunstsansen hos familien Gonzaga så stor, at man kunde vente at finde påvirkning fra den mantovanske kunst i Danmark. Müntz antager også uden videre dette for givet („Barbaras uophørlige forbindelse med sin familie bidrog i ikke ringe grad til at lade renæssancen trænge op til Norden“²⁾), men i al fald for Danmarks veckommende gælder det aldeles ikke. Det eneste kunstværk, man kan sætte i forbindelse med dronning Dorothea, altertavlen fra Thurø, viser en middelalderlig stil, fuldstændig gotik³⁾. Det kan være ganske rimeligt, at en eller anden humanistisk dannet mand fra Gonzagaernes hof er kommen i kongens tjeneste — som skriver el. lign. —, men har det været tilfældet, har det i al fald heller ikke efterladt

¹⁾ Kristiern til Lodovico, Gottorp 1465. Kristiern til „Franco Fredericus“ (=: Dorotheas ældste søn Federico). Gottorp 1ste december 1462. S. R. D. VIII, 432. — Det sidste årstal må rettes til 1465 som i de tidligere omtalte breve. — Det er ikke tænkeligt, at kongen med tre års mellemrum har sendt den samme mand ned med ordenstegnet og næsten enslydende breve, end mindre, at sønnen skulde have fået det før faderen. — Det er også ganske rimeligt, at ordenstegnet først uddeltes efter ordenens stiftelsesbrev 1464. Se Werlauff: Om en paatænkt Ridderorden for Norge 1747.

²⁾ Müntz: Histoire de l'art pendant la Renaissance I, 155.

³⁾ For denne som for andre oplysninger må jeg takke hr. dr. phil. Francis Beckett. Se samme forfatters „Renaissancen og Kunstens Historie i Danmark“ 7.

sig spor. Den gunstige lejlighed til at lade fremmed kultur trænge op til Danmark blev altså ladet ganske ubenyttet. — Det stemmer godt hermed, at hvad kongen og dronningen på deres rejser interesserede sig for, kun var kirker og festligheder.

Politiske begivenheder omtales kun sjældent og flygtigt i brevsamlingen. Kongen spurgte et par gange sin svoger, hvorledes det gik med Tyrkerkrigen, et par gange nævnes også — ganske kort — de svenske forhold. Af interesse er kun en beretning om den heldige, men betydningsløse rytterkamp i nærheden af Axevalla 28de marts 1469, som kongen ligeledes omtalte i breve til Lübeck og Rostock 9de april¹⁾. Dronningen skriver derom: „Henimod begyndelsen af februar drog min høje herre og husbond med en ikke ringe styrke op til Götland for at befri borgen Axwold fra belejring. Denne borg blev da angrebet af næsten hele Sveriges magt, men da belejrerne erfarede kongens personlige tilstedekomst, efterlod de deres forråd og flygtede. Mange dage igennem oppebiede kongen dør sine fjenders tilbagekomst. Da disse ved deres spejdere erfarede, at kongen med det kækkeste mod ventede dem, skræmmedes de og holdt sig på et sikkert sted. For da ikke til ingen nytte at vente på de frygtssomme fjender og fuldstændig udspise den egn, hvor han var med sine folk, forlod kongen Götland og drog tilbage til Danmark. Da fjenderne havde erfaret hans bortmarsch, drog de lige ned til Danmarks grænser, men da kongen havde fået dette at vide, greb han til våben, skønt han var farlig syg, ilede mod dem, gik dem imøde i en ryttertræfning, dræbte

¹⁾ Regesta I 4347. Auden række I, 2, 6711.

mange, fangede en stor mængde og jog resten på flugt, og tilsidst kom han tilbage til mig med sundhed og sejr¹⁾.

Af mest betydning måtte forbindelsen være på ét punkt af den udenrigske politik, forholdet til paven. Kristiern den førstes kirkepolitik var jo meget ivrig, om end ikke altid heldig. Det var da til nytte netop på hovedvejen til Rom at have et venskabelig sindet hof, til hvilket han kunde anbefale sine udsendinge, og hvor de kunde nyde gæstfrihed. I de første år gjorde han dog mindre brug heraf; da var hans væsentligste forbindelse ved pavehoffet kardinal Prospero Colonna (død 1463), en meget indflydelsesrig mand, der bl. a. havde afgørende betydning for valget af Pius den anden²⁾. I disse år omtales da også kun to gange kongens sendebud, den bekendte Marcellus, ærkebisp i Trondhjem, vistnok 1450³⁾, og kongens tit anvendte udsending Geminianus fra Treviso 1458. Den sidste havde i Mantova beklaget sig over, at han ikke havde fået penge nok med. Dorothea afviste med harme en sådan beskyldning, da kongen altid gav sine gesandter tilstrækkeligt, og lovede at lade Geminianus exemplariter afstraffe⁴⁾. — Men i 1459 henledtes hele Evropas blik på Mantova. Pave Pius den anden, der havde gjort det til sin livsopgave at kæmpe mod Tyrkerne, sammenkaldte en stor kongres for at forhandle derom, og Lodovico og Barbara opnåede

1) Dorothea til Barbara. København 20de april 1469.

2) Se Litta: Famiglie celebri italiane. Colonna.

3) Kristiern til Lodovico. København 3die december. Brevet er halvt ødelagt, så at årstallet er faldet bort. Et senere arkivmærke har året 1463, hvilket må være galt. Brevet er i al fald før 1457, da kongen kun kalder sig konge af Danmark og Norge, snarest 1450, da Marcellus beredte sig til at drage til kurien (Regesta I 3926, Anden række I, 2, 5751).

4) Dorothea til Barbara. Stockholm 11te maj 1458.

efter store anstrængelser at få kongressen henlagt til deres by. De behandlede deres høje gæster vel, men resultatet af kongressen, der har mest interesse ved at være den første almen-evropæiske, var grumme magert. Paven var ivrig nok; han opholdt sig i Mantova i 8 måneder (27de maj 1459 til 19de januar 1460) trods det usunde klima og sin svaghed, men hans flammende ord vandt ingen genklang, og hans vidtskuende blik for, hvad der måtte være Evropas fælles sag, deltes ikke af de snævertsynede samtidige — og mindst af Italienerne¹⁾.

Kristiern I havde naturligvis ikke tænkt på at indfinde sig — han undskyldte sig for paven med, at han ikke havde fået tid til at sammenkalde rigets parlamentum —²⁾, man havde vel heller ikke ventet nogen bistand fra hans lande, der regnedes for at „have større rigdom på fisk end på penge“. Derimod kunde han passende benytte lejligheden til ved slægtningenes og Colonnas hjælp — Colonna var med paven i Mantova — at opnå forskellige ønsker. I juni 1459 sendte han således sin kandidat til den ledige bispestol i Linkøping, Kertil Karlsson Vasa, til Mantova for at opnå pavens stadfæstelse og anbefalede ham stærkt ikke blot til paven og flere kardinaler, men også til Lodovico og Barbara, for at de skulde virke for ham. Som bekendt opnåede han, hvad han ønskede, men han skulde få år senere sande, at han ikke havde karakteriseret Kertil godt, når han skrev, at han „med et ungdommeligt ydre frembød et billede af den ærværdige alderdom“³⁾. Senere på

¹⁾ Om kongressen i Mantova se Pastor: Geschichte der Päpste II, 33—71.

²⁾ Kristiern til paven juni 1459. S. R. D. VIII, 413—14.

³⁾ Kristiern til paven juni 1459, til kardinal Colonna og andre

året bad han også slægtningene virke til, at hans kandidat til bispestolen i Odense, Mogens Krafse, blev stadfæstet af paven i steden for Peder Axelsøn. Hans brev om denne sag er meget voldsomt i sine udtryk — Peder Axelsøn kaldes en gammel, sløv og næsten sindssyg mand — og meget karakteristisk for så vidt, som kongen omtaler sig selv som den eneste, der har retten til at besætte de ledige bispestole¹⁾. — Også på dette punkt fik kongen sin vilje frem, om end striden varede i flere år. Den sluttede med, at paven 1462 pålagde Peder Axelsøn evig tavshed²⁾.

Også i de følgende år anbefalede kongen adskillige af sine sendebud til slægten i Mantova³⁾. Men snart efter kongressen fik han en slægtning i det høje kardinalkollegium, der med ganske anderledes eftertryk kunde virke for hans sager. Pave Pius havde under kongressen sluttet et varmt venskab med familien Gonzaga, og han viste den da den velvilje at ophøje Lodovicos næstældste søn, Francesco (født 1444), til kardinal 18de december

kardinaler 1459. S. R. D. VIII, 413—14. Kristiern til Lodovico. København 15de juni 1459. Dorothea til Barbara 17de juni 1459.

¹⁾ Kristiern til Lodovico. København 25de november 1459. — En række aktstykker om denne mærkelige og næppe endnu fuldt opklarede sag i Danske Magazin II, 1—25.

²⁾ Pavebrev af 1ste juli 1462. Utrykt.

³⁾ 1458 11te maj havde Dorothea anbefalet kongens sendebud Marquardus Conrivel (Gemel?) kannik fra Øsel, kongens kapellan; 3die marts 1462 anbefalede kongen adelsmanden Johannes Kokeritze, der var på vejen til Rom (dateret fra Gottorp), 15de juli samme år (København) anbefalede Dorothea Schelmerus Gerardi(?), der så 30te oktober samme år blev koadjutor i Vexio. 29de novbr. 1472 anbefalede kongen endelig (fra Segeberg) Christoffer van Breydenbach. Wilhelmus Molitoris, tidligere notar hos kardinalen, trådte 1466 i kongens tjeneste som hans notar i Rom og overbragte 1473 bud til Danmark.

1461. Den unge mand, der da studerede i Padova, blev modtaget med megen ære i Rom, og glæden var stor i Mantova, men noget værdigt medlem af det høje kollegium blev han just ikke. Kirkelige interesser lå ham ganske fjærnt. Han var en smuk og livsglad mand, der satte megen pris på denne verdens glæder og var „mere skabt for jagt og glæde end for kirken“. Han var en varm tilbeder af det smukke køn og efterlod sig i al fald én uægte, men legitimeret søn, der blev betænkt i hans testamente. Samtiden så dog mildt på hans udskjelser, den verdslige retning var godt på veje til at trænge ind i kirken, og hans gavmildhed og „fyrstelige luxus“ gjorde ham populær. Eftertiden bedømte ham hårdere, og en af familien Gonzagas historikere siger: „Han levede kort og vil ikke mindes af efterkommerne“.

Dog har man ikke ret til med Müntz at karakterisere ham kun som „un assez mauvais sujet“. Fra forældrene havde han arvet interessen for kunst og havde selv en samling antike broncer og kameer; han stod i forbindelse med fremragende humanister og reddede en af de berømteste, Platina, da han havde deltaget i en sammensværgelse mod Paul den anden (1468). — Men også politisk dygtighed havde han arvet. En samtidig siger: „Skønt han havde sæde blandt de ringeste kardinaler“ — han blev aldrig andet end diakon — „stod han dog i klogskab, anseelse og yndest kun tilbage for få eller for ingen“. Hos Paul den anden var han i gunst, og paven gjorde ham til biskop af Mantova (1466) og apostolisk legat i Bologna (1471). Hans anseelse var så stor, at man varslede ham selve tiaraen for pavevalget 1471. Han virkede imidlertid for Sixtus den fjerde og havde hovedandel i dennes valg. Paven viste sig

taknemlig, ikke blot ved at give ham store beneficier og embeder — således ærkebispedømmet Bologna 1476 — men også ved at indrømme ham betydelig indflydelse. En nærmere udredning af hans politiske rolle under pave Sixtus kan imidlertid ikke gives, da der aldrig er fremkommet nogen fyldig fremstilling af hans liv. Man ser dog, at han blev anvendt i betydelige hverv, som krævede stor diplomatisk dygtighed — f. ex. en udsendelse til Bologna, da det gjaldt om at forhindre denne stads hersker fra at slutte sig til Lorenzo af Medici efter attentatet på denne (1478). Kuriens forhandlinger med Tyskland gik væsentlig gennem ham, da han havde så stor slægt dør, og det siges, at han var ivrig for at få det påtænkte store fyrsteforbund mod byer og bønder i stand (1474). — I det hele var han en indflydelsesrig mand, hvis venskab det nok var værd at have¹⁾.

Det var da heldigt for hans familie, at han, som hans sekretær Giovanni Pietro Arrivabene sagde, var „en god og nyttig slægtning at have ved hove“²⁾. Han

¹⁾ En gunstig dom om ham hos de samtidige Gaspar Veronensis (Muratori: *Scriptores rerum Italicarum* III, 2, 1029) og Jacobus Volaterranus (Muratori XXIII, 190), en mindre gunstig hos den noget yngre Raphael Volaterranus (*Commentariorum urbanorum libri* 28). Hans testamente aftrykt hos Müntz: *Les arts à la cour des papes* III, 297 ff. I øvrigt den under Mantova anførte litteratur og Pastor: *Geschichte der Päpste* II, passim.

²⁾ Gio. P. Arr. til Barbara 16de maj 1475. Denne Arrivabene, der har skrevet de fleste af brevene om kongens og dronningens besøg, var en fremragende humanist, elev af Filelfo og i længere tid kardinal Gonzagas sekretær. Senere blev han pavelig nuntius i Napoli og døde som biskop i Urbino 1504. — Hans langt mindre betydelige broder Giovanni, der har skrevet en del af brevene om dronningens besøg, var ligeledes en tid kardinalens sekretær og døde i Rom 1489. — For disse oplysninger må jeg takke hr. arkivar Davari i Mantova.

fik sine to yngre brødre, Gian Francesco og Ridolfo, anbragte som kondottierer hos paven, og strax efter sin ankomst til Rom erklærede han sin morfader, at han skulde stå til tjeneste for sine slægtninge, deriblandt kong Kristiern, om de måtte ønske noget i Rom¹). Kongen henvendte sig da også flere gange til ham, og hvad han ønskede, blev hurtig besørget. Således anbefalede han den 24de marts 1466 Albert Krummedige, der var valgt til biskop i Lübeck, til hans velvilje, og Krummedige fik derefter pavelig stadfæstelse 2den juni samme år. 14de november 1468 anbefalede kongen den bekendte klosterreformerer Laurentius Branderi, der da også 25de juni 1469 fik tilladelse til at reformere franciskanerklostret i Odense²). Brevvexlingen mellem kongen og kardinalen er så ufuldstændig bevaret, at man ikke kan anføre stort flere end disse tilfælde, men man tør sikkert antage, at han på alle punkter har været kongen en god støtte i hans kirkepolitik. Den væsentligste hjælp ydede han ham dog i spørgsmålet om Ditmarsken, men hvornår og hvorledes, er det umuligt at sige. Det er sagtens sket ved en henvendelse fra paven til kejseren³).

Francesco gjorde dog ikke folk tjenester af pur velvilje. Hans ødselhed bragte ham i stadig pengeforlegenhed, og han anmodede derfor også straks efter sin udnævnelse sin morfader om at underrette ham om, hvor der måtte være gode beneficier ledige i Tyskland,

¹) Francesco til Johan af Brandenburg 2den april 1462. Aftrykt i Hofmann: Barbara 43.

²) S. R. D. VIII, 435—36, 444. Utrykte pavebreve.

³) Giovanni P. Arrivabene til Barbara 16de maj 1475: „Jeg ved godt foruden mange andre ting, hvor meget han har hjulpet dem i en sag om et af deres hertugdømmer, der kaldes Ditmaria“.

for at han i tide kunde søge dem og derved forbedre sine indkomster¹⁾. Selv i det fattige Danmark kunde der vel findes et eller andet beneficium, der var værd at have. Da den genstridige Peder Axelsøn var død 1463, lod Francesco paven overdrage sig hans forrige embeder, provstiet i Lund og prioratet i Dalby. Sagens har dette været en betingelse for den gode hjælp, han havde ydet kongen i denne sag. Imidlertid fik kardinalen ikke noget af embedernes indtægter, kongen forestillede ham, at de vare for små til at kunne afgive noget, og kardinalen var da føjelig nok til at afstå dem til fordel for to af kongens kapellaner, Johannes Bing, der blev provst i Lund, og Johannes Brostorp, den senere ærkebisp, der fik Dalbys priorat. Nogen afståelsessum var der ikke tale om, da embederne bleve taxerede meget lavt²⁾. Det var vel som en trøst, at dronningen samtidig sendte ham hermelin.

Nogle år efter var der imidlertid en federe bid at få. Da ærkebiskop Tuvo af Lund var død 1472, providerede paven Francesco Gonzaga med stiftet, kort efter at Johannes Brostorp var valgt af kapitlet³⁾. Kardinalen sendte „Meister Wilhelm“ (Molitoris) op for at bede sine slægtinge sørge for, at han blev indsat. Der blev svaret fra dansk side, at kongen og dronningen havde

¹⁾ Hofmann: Barbara 43.

²⁾ Den nærmere gang i denne sag er følgende: 23de august 1463 får kardinalen de to embeder, 3die oktober 1465 (1462 i S. R. D. må rettes som i de forud omtalte breve) brev fra kongen til kardinalen om embedernes fattigdom, 28de december samme år resignerer Gonzaga på provstiet i Lund, 2den oktober 1466 anmoder kongen ham om ligeledes at resignere på prioratet, 1468 nævnes Johannes Brostorp som prior i Dalby. S. R. D. VIII. 424, 434. Utrykte pavebreve.

³⁾ Utrykt pavebrev af 3die maj 1472.

gjort sig al mulig flid, så meget mere, som de gerne havde set kardinalen som ærkestiftets ihænde­haver, men forgæves, thi ridderskabet, der var meget mægtigt i Danmark, havde ladet formærke, at om de ikke opretholdt Joh. Brostorp, så skulde de og deres arvinger miste land og rige. Selvfølgelig beklagede kongen og dronningen meget dette resultat og gjorde en mængde undskyldninger ¹⁾. — Denne beretning kan naturligvis ikke tages for gode varer. Et beneficium i Danmark kunde man nok unde kardinalen, derimod kunde det let blive farligt at lade ham komme ind i landets højeste gejstlige embede. Det var jo en af kuriens teorier, at et embede, der én gang var besat ved pavelig provision, dermed for al fremtid var hjemfaldet til dets besættelse, og man kunde således skabe et ubehageligt præcedens. — Efter hele Kristierns karakter er det dog ikke utroligt, at han kan have givet kardinalen løfte på Lund, men nu brød sit ord. Kardinalen fik foreløbig ikke andet end gode løfter. Men næste år kom kongen til Rom, og da kunde der vel være udsigt til at få i al fald en afståelsessum. Den klemme havde han på kongen, at den pavelige bekræftelse endnu ikke var givet Johannes Brostorp.

Kongen vedligeholdte under sin rejse ²⁾ en livlig forbindelse med slægten i Mantova. Den kunde være ham til stor nytte, til at forsyne ham med lejdebreve, lade sikre bud bringe breve til paven o. lign. Allerede på afrejsens dag, 9de januar (1474) (som Paludan-Müller

¹⁾ Dorothea til Barbara. Segeberg 18de marts 1473.

²⁾ Det har ikke været meningen at give en ny skildring af denne rejse, der er så godt behandlet af Paludan-Müller (Hist. Tidskr. V, 2). Hvad jeg kan bringe, er kun spredte rettelser og tilføjelser.

rigtig har antaget), afsendte han Henricus Sprenger til Lodovico i et sådant ærende og meddelte tillige, at han *ex solempni voto* vilde drage til Rom. Herved bevises altså tilværelsen af det såmeget omtalte løfte, hvis existens Pal. Müller har betvivlet¹⁾. Hvad løftet er gået ud på, og når det er aflagt, skal jeg lade være usagt. Men det forekommer mig unægtelig, at P. M. skyder rejsens religiøse karakter noget for meget i baggrunden. Kongens religiøsitet var vistnok oprigtig nok, og han kunde sikkert efter sit bevægede liv længes efter at få aflad. Det stemmer godt hermed, at han senere fra Innsbruck udtalte, at han vilde frabede sig al modtagelse undervejs, men kun i Mantova, for slægtskabets skyld, ønskede at hædres. — Da Lodovico modtog dette brev, var kongen imidlertid langt sydpå. 19de januar passerede han Brandenburg²⁾ og drog så til møde med Albrecht Achilles og kejseren. På et senere tidspunkt af rejsen afsendte han fra Bozen sin ledsager Henricus Sanckenstede, doctor legum, kannik i Lübeck og Hildesheim, til Mantova for at give nærmere oplysninger om sin rejse³⁾. Fra Bozen var det hans hensigt at drage over Wormserjoch, den gang den eneste forbindelse mellem Adigedalen og Valtellina (Stilfserjoch eksisterede ikke), men man forestillede ham i Meran, at den rute på denne årstid var umulig at følge. Et pas på 8000 fods højde, tilmed ad datidens snævre stier, var sikkert også umuligt at passere først i marts. Han rejste da hurtigt tilbage fra Meran, var i

¹⁾ Anf. afhdl. 257.

²⁾ Breve fra Kristiern til Lodovico fra Segeberg 9de januar, Brandenburg 19de januar, Iisprugh(!) 27de februar 1474.

³⁾ Kristiern til Lodovico, Poczano(!) 30te marts 1474. Poczano kan kun betyde Bozen. Men 30te marts var kongen i Firenze. 30te er derfor vistnok fejlskrivning for 3die.

Trento 8de marts og agtede derfra at drage videre over Borghetto, Peschiera (altså syd om Gardasøen), Brescia og Martinengo til Milano. Dér skulde han forhandle „visse hemmelige og vigtige sager“ med hertugen, og derfor kunde han ikke, som det ellers var hans agt, komme til Mantova først¹⁾.

I steden for at drage til Martinengo begav kongen sig imidlertid til det nærliggende slot Malpaga, der tilhørte den berømte kondottiere Bartolomeo Colleoni, hvis rytterstatue i Venezia endnu giver den bedste forestilling om vildheden og menneskeforagten hos datidens krigshøvdinge. Johan Petersen fortæller ganske kort om dette besøg: „Den tolvte marts kom kongen til Malapago i det venezianske område. Der red herren af Koya(!) kongen i møde med 500 heste af én farve og førte ham til sit slot. Næste dag ledsagede han ham så vidt, som hans område strakte sig, under højt råb Koya, Koya“. I den afsidesliggende egn holdt der sig imidlertid også en tradition om den mærkelige nordiske konges besøg. Denne tradition lyder, som den blev optegnet af en hundrede år senere historiker, omtrent således²⁾:

„Kongen vilde, da han var vendt tilbage fra sin pilgrimsfærd til Rom, besøge Colleoni, før han forlod Italien. Han blev modtaget med gæstebud, turneringer og jagt og udtalte sin forbavselse over, at der på dette ensomme landslot kunde findes så stor pragt og glans. — Colleoni havde udenfor slottet indrettet en formelig

¹⁾ Kristiern til Lodovico. Trento 8de marts 1474.

²⁾ Spino i „Vita e fatti dell' eccellentissimo Capitano di guerra Bartolomeo Coleone“ (Venezia 1569), citeret af C. Fumagalli i hans bog „Il Castello di Malpaga e le sue pitture“ (Milano 1894), der indeholder en god samling af bildninger af slottet og dets fresker.

teltlejr med grave og palissader for at lade en del af slottet blive ryddeligt for kongen og hans følge og tillige for at give den fremmede konge en prøve på den italienske krigsdygtighed. Da kongen nærmede sig, drog Colleoni ham i møde på en stor pansret stridshest, to svende bar hans hjelm og lanse; efter dem fulgte hele hans trop, 100¹⁾ ryttere i slagorden, alle smukke og velrustede folk, med vajende faner og under trompeternes klang, som om de drog i kampen, et vidunderligt og prægtigt skue. Kongen havde nu blandt sine folk en dansk af en umådelig og fabelagtig størrelse, som få havde vovet at brydes med, og ingen havde kunnet overvinde. Kongen plejede at prale med hans styrke for at vise nationens kraft og vildhed. En dag havde nu denne i kongens og Colleonis nærværelse overvundet adskillige Italienerne, der havde dristet sig til at brydes med ham, og medens han hovmodigt vedblev at udæske alle til kamp, stod der tilfældigvis udenfor kredsen blandt tilskuerne en ung bjærgbo, der netop havde kørt kul til slottet, en firskåren mand på 25 år. Han var vant til at brydes med sine lige, og derfor havde han strax lagt mærke til, at den danske nok var stærk, men ikke behændig, og da han var forbitret over, at en barbar skulde prale af at have ydmyget Italienerne, udtalte han: „Hvis han havde at gøre med mig, vilde han måske ikke overvinde mig“. Da Colleoni havde erfaret dette, lod han bonden kalde til sig, og da han havde undersøgt ham og fundet ham brugbar, lod han ham klæde fornemt på i soldaterdragt og sagde: „Vis dig nu som en modig mand, og denne dragt skal være din“. Da bonden så

¹⁾ Johan Petersens tal 500 er rigtigere. Colleoni, som holdt et glimrende hof i Malpaga, havde 600 ryttere i sin tjeneste.

i nogen tid behændigt havde undgået den danskes angreb, benyttede han en gunstig lejlighed og kom med et pludseligt sæt lige ind på sin modstander, greb ham om livet og kastede ham til jorden med hovedet nedad og benene i vejret til største glæde for alle tilskuerne. Bifaldet voxede, da Bartolomeo lod den kæmpendes gamle klæder bringe ind på kamppladsen. Dem bandt han i en bylt, kastede denne over ryggen og bar den hjem som minde om sin sejr. — Bartolomeo gav kongen ved hans afrejse en af sine rustninger af fint og kostbart arbejde, og hele følget en dragt i sine farver, rødt og hvidt*.

Denne fortælling bærer bestemt præg af en lokal tradition. Nogle urigtigheder er der kommet ved dens vandring fra mund til mund i 100 år; kongen kom ikke på hjemrejsen, men på udrejsen til Malpaga, han opholdt sig der kun én dag, ikke flere, som fortællingen synes at antage. Men i øvrigt stemmer dens kerne ikke dårligt overens med Johan Petersens skildring, og den fortjener i al fald at bevares som en morsom og ikke usandsynlig anekdote. — Det har sikkert interesseret kong Kristiern, som selv var en dygtig kriger, at se italiensk krigsvæsen på nært hold.

På det endnu velbevarede slot minde sex store fresker om kongens besøg. De forestille hans ankomst, en jagt, et måltid og en turnering til ære for ham. uddeling af belønningen til bonden (eller af dragterne til kongens følge) og kongens afrejse. Malede som de ere ved år 1530 af Girolamo Romanino fra Brescia, en fremragende maler af den venezianske skole, måske som afløsning af ældre fresker, kan de vel gøre krav på kunstnerisk interesse, men ikke gælde som historisk vidnesbyrd. Dragterne tilhøre tiden fra det 16de århundredes be-

gyndelse, og afbildningerne af kongen stemme kun altfor godt med den upålidelige Corios¹⁾ beskrivelse af ham som „en gammel mand af alvorligt udseende med langt skæg og hvidt hår“, så godt, at man må antage, at Romanino har sin forestilling om kongen netop fra Corio. — Meliolus' medaille, der stammer fra kongens besøg i Mantova, viser, at han intet skæg havde²⁾. — Det er jo også umuligt, at kongen på én dag, trods sine kæmpekræfter, skal have kunnet overkomme en turnering og en jagt og desuden siddet model for en maler i flere forskellige stillinger.

Efter kongens besøg i Milano kunde Lodovico og Barbara endelig få deres slægtning at se hos sig. En pålidelig samtidig krønikeskriver giver en livlig og interessant skildring af kongens besøg i Mantova³⁾: „Den 22de marts 1474 kom kongen af Danmark til Mantova. Han havde et smukt følge og kom fra Milano og drog ind i Mantova ad Porta di Cerese. Denne konge drog til Rom for at få kronen på rette vis, efter som han havde gjort sig til konge med sværd i hånd. Han var en mand på 56 år, høj og svær med et fornemt ydre, klædt i brunt og lige så alle hans fæller. Han havde

¹⁾ Citeret i Paludan-Müllers afhandling s. 345.

²⁾ Se Becketts *Renaissancen og Kunstens Historie i Danmark* s. 6. — Kongen er som bekendt også fremstillet på en freske i S. Spirito i Rom. Denne freske, som synes at være malet af en maler af den umbriske skole mellem 1479 og 1482, har sikkert oprindeligt givet et pålideligt billede af kongen. En væbner til venstre på billedet holder et våbenskjold, der er fuldkommen korrekt. Grov overmaling og senere ødelæggelse have imidlertid berøvet billedet al betydning. Slg. Brockhaus: „Das Hospital Santo Spirito zu Rom im 15. Jahrhundert“ i *Repertorium für Kunstwissenschaft* VII.

³⁾ Andrea Schivenoglia; *Cronaca di Mantova 1445-84* (Raccolta di cronisti e documenti storici Lombardi inediti vol. II, s. 177 f.).

omtrent 200 heste med sig, men i hans følge var der en hertug af Sachsen og mange andre fyrster fra hans land. Og de vare meget fromme og smukke mænd¹⁾, klædte i brune kapper og med udtakkede (afapatij) hætter på hovedet. Hr. markgreven af Mantova udsendte for at møde denne konge hele adelen ved sit hof lige til Casalmaggiore. Han overnattede i Viadana, derpå i Borgoforte, og så drog han ind i Mantova. Og dér var opstillet en baldakin, hvor der var mange doktorer, riddere og dommere, og man viste ham stor hæder. Men denne konge var svoger til hr. Lodovico, markgreve af Mantova, på følgende måde: „Denne konges hustru og markgrevens hustru vare søstre“. Jeg vilde ikke kunne fortælle den hæder, som man viste dem alle.

Den 23de marts var der de smukkeste udstillinger i butikkerne i Mantova, som man nogen sinde havde set, og der blev udstillet omtrent 5000 kæmmede tøjler vævede af uld (deij garzarij panij intreg hij di lana). Men dette blev gjort for at vise landets rigdom for disse tyske²⁾.

Den 24de marts rejste ovennævnte konge fra Mantova og drog til San Benedetto; derpå overnattede han i la Mirandola. Denne konge vilde absolut være i Rom

¹⁾ Med denne meget smigrende bedømmelse af vore landsmænd må man sammenstille, hvad den samme forfatter (s. 151-53) siger om de tyske, der 1463 ledsagede Barbaras svigerdatter, Margrethe af Bayern, til Mantova: „Du skulde have set dette gesandtskab! Alle så ud som kokke og kokkedrenge. Mantovanerne undrede sig meget over slige folk og deres dårlige levemåde. — Prinsessen kunde slet ikke tale italiensk, og med hende kom mange tyske mænd og kvinder, og hun var helt klædt i rødt, det vil sige i grovt stof af en hæsleg farve. Om hendes levemåde og optræden vil jeg slet ikke tale“.

²⁾ Langs med Mantovas hovedgader og pladser strækker sig buegange, hvor butikkerne findes. Byen var berømt for sit uldvæveri.

til påsken for at få afladen, og påsken var den 10de april 1474. Det vilde være meget trættende at tale og skrive om den hæder, som markgreven af Mantova viste kongen¹⁾.

Hvad de høje slægtninge i øvrigt have forhandlet om, derom tie beretningerne. Dog indlod Lodovico sig på at anbefale kongens ansøgning om, at Milano måtte gøres til kongerige, overfor Albrecht Achilles. Sikkert har den kloge markgreve med megen mistilid hørt om sin svogers fantastiske planer. Om morgenen den 24de marts drog kongen så „rask og fornøjet“ fra Mantova til Rom, „hvor han ventedes med stor længsel“²⁾.

I Rom havde man imidlertid forberedt alt til kongens komme. Da kardinal Gonzaga underrettede paven herom, svarede denne, at det glædede ham, og at han vilde lade kongen bo i det palads, hvor kejseren før havde boet³⁾. Dette palads lå nord for Peterspladsen, omtrent der, hvor nu Scala regia fører op til Cappella Sistina⁴⁾. Kongen boede altså i pavens umiddelbare

1) Denne skildring stemmer godt overens med Johan Petersens. Dette gælder også om datoerne, thi J. P. siger, at kongen kom til Viadana den 20de. Hans kilde har da udeladt nattelejet i Borgoforte. At kongen forlod Mantova den 24de og ikke den 23de, bekræftes af Barbaras nedenfor anførte brev. Lidt påfaldende er det, at Schivenoglia kalder kongens og hans følges dragt brun, alle andre kilder sort. Men forskellen mellem disse farver er jo ikke stor.

2) Lodovico til Albrecht 24de marts 1474 trykt i Archiv für Kunde österreich. Geschichtsforschung VII. 91. Barbara til Albrecht af samme dato, trykt i Hofmanns Barbara 48.

3) Francesco Gonzaga til Barbara 3die marts 1474.

4) Se Ehrle-Stevenson: Appartamento Borgia, Commentario (1898), hvori der gives en omhyggelig redegørelse for hele Vatikanets udseende i det 15de århundrede. — I det palads, hvor kongen boede — der kaldtes Palatium Camerae, fordi Camera apostolica havde sine kontorer der — modtog paverne jævnlig fyrstelige

nærhed, og denne kunde besøge ham uden at komme ud af sit palads. Det meddeles da også, at paven den 16de april gik ned i kongens lejlighed og var hos ham i tre timer¹⁾. Samtalen må have været noget anstrængende, da kongen jo ikke talte latin („pulchra bestia, si non careret loquela“). Det havde været kardinalens hensigt at modtage kongen i sit hus, hvis ikke paven havde overtaget værtskabet. Men kardinalen kunde jo vise sin elskværdighed på anden måde. Han modtog ham i Viterbo, og den 17de april holdt han stort gilde for ham og hans følge. Til bords med kardinalen var kongen, hertugen af Sachsen-Lauenburg, Greven af Helfenstein og kongens marsk, Claus Rønnoy; i de andre værelser spiste kongens følge, og det hele måltid var prægtigt og rigeligt, men ikke pralende. Efter måltidet gav kardinalen kongen tre smukke muldyr, hver med et par kasser, hvoraf den ene var til et alter med alt det fornødne til messetjenesten, den anden til et spisebord, desuden fik kongen et juvelbesat kors til værdi af 150 dukater med et stykke af det hellige kors, hvis ægthed først blev prøvet over ilden, og til dronningen skulde han medtage et krystalglas, der indeholdt en torn af tornekrone. — Kongen var meget glad over disse gaver og hele gildet.

Men kardinal Francesco kunde gøre kongen væsentligere tjenester end at holde gilder for ham; han var hans bedste støtte til at opnå, hvad han ønskede sig af paven. Desværre er det ikke muligt at følge i det enkelte, hvorledes Francesco virkede for kongens sag. Da Mantova-brevene fra tiden før 19de april ere

gæster, som Karl den Sde af Frankrig, Francesco Gonzaga af Mantova (1484-1519) og den berømte tyrkiske prins Djem.

¹⁾ Giov. Pietro Arrivabene til Barbara 19de april 1474.

gåede tabt, findes den eneste efterretning derom nu i Arrivabenes ovenfor omtalte brev: „Den 18de april var der konsistorium, fordi kongen vilde anbefale en kirke i sine riger til paven og kardinalerne og takke for den hæder, man havde vist ham. Gonzaga og en anden kardinal hentede kongen op til konsistoriet, hvor hans forslag bleve fremsatte, derpå fulgte de ham atter ned. Monsignore (Gonzaga) fik expederet to bispedømmer, som kongen ønskede (Carl Rønnov blev bisp i Odense, Helrik von der Wisch i Slesvig), derpå gav han afkald på stiftet Lund og skaffede den udvalgte ærkebisp (Johannes Brostorp) pavelig provision, og alle kongens andre ansøgninger skaffede han en god og hæderlig expedition. Efter konsistoriets slutning bleve flere kardinaler sendte til kongen for at overbringe ham svaret på hans forslag. Jeg er vis på, at han vil vende hjem vel tilfreds og sige, at han er bleven hædret endogså over forventning, men han har grund til at være taknemlig mod kardinalen af Mantova, fordi disse præster af naturen ikke pleje at være så elskværdige“. — Blandt de sager, der expederedes, var vel også omdannelsen af Benediktinerklosteret i Odense til et domkapitel, en sag, der som bekendt førte til en endeløs strid. Det er ganske mærkeligt, at kardinal Gonzaga et år før havde foretaget en ganske tilsvarende omdannelse af sin biskopskirke S. Andrea i Mantova. Det er måske ikke for dristigt at antage, at efterretningen herom har tilskyndet kongen til at gøre noget lignende. I samme konsistorium expederedes sikkert bullen om de 16 beneficier i Danmark og Sverige, som kongen vilde reservere sig (bulle af 22de april). — Om kongen netop fik sat alle sine ønsker igennem, bl. a. at hans ret til

at besætte bispestole i sine lande skulde ligefrem anerkendes af paven, kan man ikke se med sikkerhed. — Imidlertid havde han grund til at være tilfreds med kardinalen. Han gjorde ham da også til sin protektor og generalprokurator ved kurien, og „jeg er vis på“, siger Arrivabene, „at han ikke ønsker, at hans sager skal gå gennem andre hænder“. — Men kardinalen havde da også grund til at vente belønning for sine tjenester.

Sagen om stiftet Lund stod uafgjort, da kongen kom til Rom. Imidlertid gik kardinalen efter længere forhandlinger ind på at give afkald på stiftet, hvilket han da gjorde i konsistoriet 18de april. „Skønt Monsignore nu forlangte, at han i det mindste skulde have erstatning for stiftets indkomster i de forløbne to år, som han vurderede til 8000 dukater, så svor kongen næsten grædende på, at når de nødvendige udgifter vare fradragne, var der ikke et udbytte af 600 dukater årlig; det vilde ruinere hans riger aldeles at betale en så stor sum. Kongen gjorde så mange undskyldninger og forsikrede så ofte, hvor oprigtig ondt det gjorde ham, at kardinalen blev ganske rørt. Derfor gjorde kardinalen alt muligt for ham og sørgede for det samme fra pavens side og føjede ham da også i dette spørgsmål, for at vise, at han satte mere pris på hans velvilje end på penge. Tilsidst blev man da også enig om, at kongen skulde give 4000 rhingylden. Imidlertid bad kongen kardinalen om at holde deene sag ganske hemmelig, da man i Danmark vilde være meget fortrydelig over, at det skulde siges, at han havde købt dette bispedømme for penge. Derfor vilde han betale pengene af sin egen lomme, og han lovede at betale 1000 rhingylden, før han forlod Italien, og de andre i

løbet af tre år¹⁾. — Hvor usandfærdig kongens henvisning til den mulige uvilje i Danmark var, er klart nok, men kardinalen troede i al fald, at han nu havde sikkerhed for at få sine penge.

Kongen viste som bekendt under sit ophold den største ærbødighed mod paven. Kardinal Ammanati fortæller, at han endogså holdt vaskebækkenet for ham. Paludan-Müller²⁾ tvivler uden grund om, at dette kan forholde sig rigtigt. Ceremoniellet for pavens festmåltider påbød netop, at når paven før og efter måltidet skulde vaske sine hænder, skulde den fornemste tilstedeværende lægmand, kejser eller konge, række ham vaskevandet³⁾. Og Ammanati siger ikke noget om, at det var ved gudstjenesten, at kongen viste paven denne høflighed. Hvad han beundrer hos kongen, er da kun, at han så villigt rettede sig efter ceremoniellet. — Men også Roms forskellige helligdomme viste han sin ærbødighed. To gange så han Peterskirkens relikvier, hvoraf den ypperste er „billedet af herrens ansigt“ (∴ Veronikas svededug), og gav hver gang almisse til kirken, i alt 15 dukater⁴⁾. Han besøgte pavens store stiftelse, hospitalet S. Spirito in Sassia, og skal have givet en større pengegave dertil; i det fine tyske broderskab i hospitalet Anima lod han sig optage med sine fornemste ledsagere⁵⁾. Også det svenske Brigitta-hospital viste han sin velvilje ved at skaffe absolution for dets forstander Petrus Henrici for

¹⁾ G. P. Arrivabene til Barbara 19de april og 1ste maj. Francesco Gonzaga til Barbara 1ste maj.

²⁾ P. M.'s afhdl. s. 284 f.

³⁾ Diarium Paridis di Grassis (år 1504). Utrykt i Vatikanets arkiv.

⁴⁾ Cancellieri: Notizie delle venute in Roma di Canuto II e Cristiano I. s. 11-14.

⁵⁾ Kirkehistoriske Samlinger IV, 6, 711-12.

et drab, denne havde begået¹⁾). Endelig besøgte han den 22de april Roms syv pilgrimskirker. Det var da intet under, at han kunde vinde navn for fromhed, og at det kan siges om ham på underskriften til den freske i S. Spirito, der forestiller hans besøg hos paven:

„[Sixtus] Regem Daciæ, Sueciæ, Norvegiæ Gothorumque ad limina apostolorum et ad sedem mira cum devotione venientem magnifice, ut pontificem decebat, in ædibus suis recepit²⁾“.

Men ikke alene for sin — uden tvivl meget oprigtige — fromhed vandt kongen anseelse, også ellers lyder der kun ros over ham, særlig for hans elskværdighed og gavmildhed. Naivest udtrykker sig en gejstlig, Bartolomeo Marasca, der havde været kardinalens lærer og nu var bleven „attacheret“ kongen for den tid, han var i Kirkestaten³⁾: „Kongen synes mig at være den hæderværdigste fyrste, der nogensinde har været i Rom, og det har været alles mening, der have haft at gøre med ham. Jeg har hverken forladt ham dag eller nat, d. v. s. til han kom i seng. Jeg fattede så stor kærlighed til ham, at da han fik feber, blev jeg meget bedrøvet derover. Men når han og hans folk spise så mange løgspiser og krydrede retter (mane vivande), som om de vare i deres fædreland, hvor man kan tåle sligt, så er jeg bange for, at det skal gå dem galt som franskmændene for to år

¹⁾ Pavebrev af 26de april 1474. Utrykt.

²⁾ Denne oprindelige indskrift, der var forfattet af pavens bibliotekar Platina, er nu afløst af en senere, der dog er temmelig enslydende.

³⁾ Bart. Marasca til Barbara 23de april 1474. M. var provst i Mantova, kardinalens sekretær og pavelig kapelmester, døde 1487. Da han blev anvendt til diplomatiske sendelser i Tyskland, kunde han formodentlig tysk.

siden, der døde næsten allesammen¹⁾. Derfor beder jeg Eders Nåde om at få ham til at tage kraftige afførelsesmidler, når han kommer til Mantova, da det vilde være en stor betryggelse for hans sundhed. Det vilde være synd, om der passerede ham noget, så stor er hans godhed og elskværdighed, fromhed og gavmildhed, især med almisser. Mellem kongen og kardinalen er der kommen den største ømhed. Dette kan jeg sige, fordi jeg hele tiden var til stede²⁾. — Mere at betyde havde det, at kardinalen og hans følge åbenbart bleve imponerede af kongen. „Han har store planer og mægtige forbindelser“, siger Arrivabene. Kardinalen tænkte på at benytte sig af hans indflydelse til at fremkalde en gunstigere stemning hos Bologneserne mod sig²⁾.

Også kongens følge efterlod sig et godt navn og blev rost af alle. Der er grund til her at dvæle ved enkelte af dette følge. — I det var bl. a. kongens marsk, Claus Rønnov, der her kunde virke for sin søn Carls anerkendelse som biskop i Odense. Kongen viste sin trofaste tjener stor ære; marsken var den eneste ikke fyrstelige person af følget, der ved festerne sad til bords med kongen, han var også den eneste, der sammen med ham optoges i Animas broderskab. Af andre skandinaviske adelige var sikkert rigsråden Eggert Krummedige, en svensk adelsmand, der for sin troskab mod kongen var bleven fordrevet af Karl Knutson, med på rejsen. I det mindste

¹⁾ 1472 havde Ludvig XI sendt et stort obediensgesandtskab til paven; det blev bl. a. beværtet fyrsteligt af kardinal Gonzaga. — Den 19de april fik kongen et let anfald af feber, som dog hurtigt gik over. — Kongen og hans folk plejede at spise en kraftig frokost, suppe og kød, strax om morgenen. Synderlig heldig under italiensk klima har denne diæt næppe været.

²⁾ G. P. Arrivabene til Barbara 1ste maj 1474.

meddeler kardinal Gonzaga sin moder, at han efter hendes ønske havde forestillet en dansk adelsmand for paven og skaffet ham de sager expederede, som han ønskede, og Eggert Krummedige fik netop på den tid forskellige pavelige begunstigelser, bl. a. tilladelse til at spise smør, ost o. lign. i fastetiden¹⁾. En anden fordreven svensk adelsmand, der ligeledes ledsagede kongen, fik en mærkelig skæbne. Han kaldte sig senere Peter Cohorn, men har vel nok været medlem af den store slægt Horn. Han havde hjulpet ærkebiskop Jøns med at få kong Kristiern indsat som konge i Sverige og blev til løn kammerherre og feltoberst. Efter kongens fordrivelse måtte også han flygte til Danmark, og lige som Krummedige deltog vistnok han i slaget på Brunkeberg på kongens side. I Rom duellerede han med en anden deltager i rejsen, der kaldes grev Scheilemberg(!), og var så uheldig at dræbe ham. Kardinal Giuliano della Rovere (senere pave Julius II) hjalp ham mod kongens vrede, men han blev i al fald dømt til landflygtighed. Han begav sig da til den lille by Montfavet ved Avignon og døde dér 1479. Hans efterkommere leve endnu ved Avignon²⁾.

Blandt kongens tyske ledsagere vare to unge gejstlige af hans slægt. Den ene, Johannes Diepolt fra stiftet Utrecht, der kaldes kongens neveu, fik pavelig dispensation for uægte fødsel — han var søn af en biskop³⁾. Den anden, Conrad, greve af Ritberch eller Rethberg

¹⁾ Francesco Gonzaga til Barbara 5te juni 1474. Utrykt pavebrev af 6te juni 1474.

²⁾ L. Bygdén: „Peter Cohorn“ i Svensk Personhistorisk Tidskrift 1899, 146 ff.

³⁾ Utrykt pavebrev af 24de april 1474.

(o: Ritberg), kannik i Köln, som kongen kalder sin svoger, blev samme dag som denne optaget i Animas broderskab. 1477 var han kongens udsending til Mantova og paven¹⁾, senere blev han biskop i Osnabrück og Münster (død 1508). — Om en tredje af kongens følge meddeler Arrivabene følgende²⁾: „Fra Napoli ankom den 23de april greven af Barby, der havde nydt overordentlig stor ære af kongen af Napoli og medbragte gaver til værdi af mere end 1000 dukater, fløjel, gyldenstykke, halskæder og to heste. Han havde mange kærlige bud til kongen, blandt andet forslag om at lade Kristierns ældste søn ægte kongen af Napolis datter. — Ærkebispem af Salerno har været hos kongen for at indbyde ham til Napoli“. — Dette forandrer fuldstændig opfattelsen af den temmelig miskendte greve af Barbys optræden. Når kong Kristiern kendte det napolitanske ægteskabs-tilbud allerede i Rom, kan han ikke være bleven overrasket over det i Lodi. Hans forsikring overfor Milanos gesandter om, at han slet ikke kendte noget til denne sag, hans vrede overfor gerven, har da kun været komediespil, der vel var nødvendigt for at skjule for hertugen af Milano, at der var andre planer oppe end tanken om ægteskabet med „jomfruen af Savoyen“, og den unåde, som greven af Barby faldt i, kan ikke have været alvorlig ment. Kong Kristiern må have været et ganske fint hovede, når han så fuldstændig har kunnet narre Italianere³⁾.

Kongen udsatte sin afrejse fra Rom flere gange, væsentlig af hensyn til sin nylig overståede sygdom.

¹⁾ Dorothea til Lodovico og Barbara, Nyborg 20de april 1477.

²⁾ G. P. Arrivabene til Barbara 24de april 1474.

³⁾ Slg. Pal. Müllers afhdl. 308-10.

Endelig den 27de blev han atter ledsaget op i konsistoriet og tog afsked med paven og alle kardinalerne. De ledsagede ham udenfor porten, og kardinal Gonzaga drog med ham over Bracciano til Viterbo. Den 29de april fulgte kardinalen kongen to mil udenfor Viterbo, hvor de tog afsked med hinanden „med mange tårer“. — Det var i Viterbo, kongen modtog brev fra kejseren, der opfordrede ham til møde med sig og kongen af Frankrig i Strassburg. Brevet bad han kardinalen om at vise paven, og denne udtalte sin glæde over denne kongens politik, da også han holdt med Frankrig mod Karl af Bourgogne¹⁾. Kongen og paven have sikkert drøftet den europæiske storpolitik sammen, men ikke kampen mod Tyrkerne, som ikke nævnes med et ord i depescherne. Hvad der blev sagt derom i samtiden, er lige så løs folkesnak som Schivenoglias formening om, at han vilde til Rom for at få sin kongeværdighed bekræftet.

1ste maj anmeldte kong Kristiern fra Siena sin ankomst til Mantova for sine slægtninge dér. „Det vilde være for besværligt at berette“, siger han, „med hvilken ærbødighed og hæder jeg er bleven modtaget både af paven og eders søn kardinalen, der er meget venlig sindet mod mig“²⁾, og vel havde han grund til at rose kardinal Gonzaga for hans ivrige støtte.

Kongens andet ophold i Mantova varede sex dage. Der blev afholdt store fester for ham, han gav Barbara sin orden og slog to italienske adelige til riddere. Den ene af disse, Philippus Novolonius (Nugolanus), skal have

¹⁾ G. P. Arrivabene til Barbara 28de april, Francesco Gonzaga til B. 1ste maj 1474. Slg. Pal. Müllers afhdl. 307.

²⁾ Kristiern til Lodovico. Siena 1ste maj 1474.

vundet ridderslaget ved en stor tale til kongen¹⁾. — Men der blev også tid for ham til at lade kunstnerne forevige sig. Det var formodentlig nu, at Meliolus slog sin udmærkede medaille af ham, og at Mantegna malede ham i en freske på Mantovas gamle slot. Om denne freske véd vi nu intet andet, end hvad en senere krønikeskriver²⁾ beretter: „Lodovico hædrede i høj grad kejser Frederik og kongen af Danmark, hvis billeder malede af Mantegna efter naturen ses i det værelse, han har malet i Mantovas kastel, og disse malerier ere således, at de give en god forestilling om, hvor udmærket en kunstner Andrea Mantegna var“. — Freskerne fandtes altså endnu først i det 16de århundrede, men ere nu spørløst forsvundne. Da Mantegna er en så skarpsynet og sandfærdig kunstner, er tabet af dem i høj grad at beklage.

Foruden de andre ting, kongen på sin senere rejse skulde forhandle med hertugen af Milano om, havde slægten i Mantova også bedt ham forhøre sig om, hvorledes stemningen imod dem var dér. Det venskab, der havde hersket imellem de to stater, sålænge Francesco Sforza levede, var nemlig nu stærkt kølnet, og det indtryk, kong Kristiern fik i Milano, var da også, at stemningen dér ingeniunde var gunstig mod Mantova, og at man pønsede på ondt mod denne stat³⁾. Også for kardinal Gonzaga havde kongen påtaget sig at virke hos

¹⁾ Utrykt beretning af Vedel, citeret i Werlauffs „De hellige tre Kongers kapel i Roskilde“ 27. Beretningen lider af flere urigtigheder ved f. ex. at lade hertugerne af Milano og Mecklenburg være til stede i Mantova, men at den indeholder noget sandt, ser man af, at kongen 18de maj fra Cremona anbefalede sit sendebud Philippus Nugolanus, miles ei dilectus, til Barbara.

²⁾ Equicolas Cronica di Mantova trykt 1521.

³⁾ Kristiern til Lodovico. Milano 24de maj 1474.

hertugen af Milano, og han gjorde det. I det hele var hans villighed til at optræde som mægler stor, og netop på dette tidspunkt kom hans våbenkonge, der kaldes Denimark, tilbage fra England og Bourgogne med breve fra disse landes herskere¹⁾. Sikkert nok har han søgt at få dem til at opgive angrebet på Frankrig.

Medens kongen nu nærmede sig mere og mere til Italiens grænser, ventede kardinal Gonzaga med ængstelse på de 1000 dukater, han skulde have som første afdrag på kongens gæld til ham. Han burde være bleven mistænksom ved, at det varede så længe, inden han fik det formelige gældsbevis udleveret. Albrecht Clitzing, der jo var den betydeligste rejseledsager, kongen havde, mellemledet mellem ham og Albrecht Achilles og kongens tolk i alle vigtige anliggender, havde stadig gjort vanskeligheder og udleverede det først den sidste morgen i Viterbo. Man tilskrev Albrecht skylden — „han har to slemme egenskaber, hovmod og ondskab“ — men skylden var nok snarere kongens. Kardinalen ventede så meget mere utålmodigt, som han skyldte de 1000 dukater og flere til bort, men pengene kom ikke. Forgæves bad han sin moder lægge sig imellem, forgæves tænkte han at få Eggert Krummedige til at minde kongen om betalingen. Det lyder som nødsskrig, når der skrives: „Gud give, at kongen ikke undlader at sende pengene“. „Vi ere i en sådan pengesnød, at jeg er bange for en skandale med det første“²⁾. Men på den tid var kongen forlængst ude af Italien. Efter at have besøgt kejseren i Augsburg og Albrecht Achilles i Ansbach kom han 6te august til Tangermünde, hvor han blev modtaget af Albrechts søn

¹⁾ Kristiern til Barbara. Cremona 18de maj 1474.

²⁾ Forskellige breve til Mantova, det sidste af 9de juli.

Johan Cicero og opholdt sig i flere dage¹⁾. Og et par uger efter var han atter i sit land. -- Men få måneder senere kunde kardinalen fatte nyt håb om pengene, da det meddeltes, at dronning Dorothea var på rejse til Italien.

Dronning Dorotheas rejse til Rom var i sin karakter vidt forskellig fra kongens. Den sidste havde væsentlig været politisk, hendes var virkelig, hvad den kaldte sig, en „bedefart“, pilgrimsrejse, for at opnå jubelårets aflad. Dette viste sig allerede i dragten, hun og hendes følge vare beskedent klædte i hvidt, siges der, hun selv var klædt som en nonne. Under sit ophold i Rom viste hun den største iver for at besøge de hellige steder. Det forstår sig, at hun benyttede lejligheden til at opnå forskellige begunstigelser af paven ved sin søstersøns hjælp, men disse vare ikke store nok til alene at kunne forklare hendes rejse. Med politiske personer kom hun så godt som ikke i berøring, og politik nævnes meget lidt. Og dog trods sin beskedne karakter fik hendes rejse ved sit hovedresultat, oprettelsen af Københavns universitet, en større betydning for Danmarks historie end kongens.

Hun ledsagedes på sin rejse af et følge på 40—50 heste og en vogn; selv red hun i reglen. Af følget kan man med bestemthed kun nævne hendes hushovmester Johan Oxe til Tordsø, Barbara Brahe til Bollerup, enke efter Stig Olufsen Krognos, og dronningens skriftefader, Sachseren Conrad Gruben. Dekanen fra Bamberg op-

¹⁾ Kristiern til Barbara. Tangermünde 10de august 1474. Slg. Regesta I, 4510, Anden række I, 2, 7201. — Når kongen var i Tangermünde 10de august, kan han ikke, som Johan Petersen siger, være kommen til Braunschweig den 12te. Braunschweig ligger sydligere end Tangermünde.

trådte i Rom som hendes tolk. Måske har også Lave Brok til Estrup og den forhenværende bisp i Slesvig, Nicolaus Wulf, været med, da de lige som de ovenfor nævnte opnåede forskellige pavelige begunstigelser.

Man ventede i Rom, at dronningen sammen med sin svigersøn kong Jakob af Skotland skulde komme dertil allerede ved midfaste, men man formodede dog, at hun vilde blive opholdt noget længere på grund af kongens rejse til Køln for at mægle fred¹⁾. Det blev også ganske rigtigt tilfældet. Hun havde begyndt sin rejse den 6te januar, men blev en tid opholdt ved forhandlinger med staden Lüneburg om det fornødne lejde til at drage igennem dens distrikt. Staden fornærmede hende ved at fordre, at hun ikke måtte have stratenrøvere med, eller folk, der skyldte borgerne penge, hun fordrede da et lejde, „som man plejede at give det til fyrster og herrer“, og fik det formodentlig²⁾. Men i Lauenburg, hvorfra hun den 1ste februar bad sin søster om at skaffe hende lejdebrev fra Milano og Venezia, vilde hun oppebie kongen, der havde meddelt, at han snart vilde komme tilbage med velforrettet sag. Han tog fejl heri, og Dorothea ventede da også forgæves og måtte drage tilbage til Holsten. Endelig den 28de februar fik hun meddelelse fra ham om, at hun kunde

¹⁾ G. P. Arrivabene til Barbara 5te februar 1475. I samme brev nævnes som et rygte, at kong Kristiern lagde råd op med hertug Karl af Bourgogne om slægtskab o: om, at prins Hans skulde ægte hertugens datter. Hvis dette rygte — der nævnes allerede i november 1474 (Regesta Anden række 1, 2, 7226) — taler sandt, har man deri den bedste forklaring på, at ægteskabet med „jomfruen af Savoyen“ blev opgivet. Kongen havde altid mange strænge på sin bue.

²⁾ Quellensammlung der schl. holst. lauenb. Gesellschaft II, 19-20. — 16de januar var dronningen i Gottorp, 27de i Reynebeke.

rejse¹⁾, og hans instruxer for hende. Hun måtte, uvist af hvad grund, gøre omvejen fra Segeberg over Lübeck²⁾, men kunde så derfra den 7de marts drage sydpå.

Dronningens forhold til hendes slægt i Ansbach havde jo ikke været det hjærteligste, og hun synes da fra først af slet ikke at have villet besøge den. Dog ændrede hun sin bestemmelse og meddelte fra Eichsfeld i Thüringen, at hun på sin „Kirchfahrt“ til Rom også vilde til Ansbach. Albrecht Achilles var ikke hjemme, og kurfyrstinde Anna kunde på grund af det korte varsel ikke gøre store anstalter. Alligevel gjorde hun, hvad hun kunde, og sendte en af sine riddere, Sebastian von Seckendorff, til Nürnberg for at byde hende velkommen. Dorothea, der om aftenen den 22de marts var kommen til Bamberg, drog derfra tidlig næste morgen til Nürnberg. Det var Skærtorsdag, og hun fejrede påsken dér³⁾. — Tidlig om morgenen 2den påskedag mødte Annas søn, markgreve Frederik, hende ved stenbroen udenfor Nürnberg med et følge på 40 ryttere, hilste ærbødigt på hende og førte hende derpå til Heilsbrunn. I denne lille flækkes berømte klosterkirke (Münsterkirche) er en stor mængde medlemmer af huset Hohenzollern begravet, bl. a. husets tre første kurfyrster. Blandt de mange interessante gravmæler, der strække sig fra 1297 til 1625 og vedligeholdes af den tyske kejserfamilie, kan man særlig fremhæve den smukke ligsten over kurfyrstinde Anna, der viser hendes kloge og smukke træk. Også Dorotheas fader ligger begravet her. Hun besøgte

¹⁾ Dorothea til Barbara. Lauenburg 1ste februar, Segeberg 1ste marts.

²⁾ Daae: Kong Christiern den Førstes norske Historie, 92.

³⁾ Dorothea til Barbara. Nürnberg 27de marts 1475.

graven og fik det ønske at rejse faderen et mindesmærke. Barbara og hun bleve under hendes ophold i Mantova enige om at dele udgifterne, og da dronningen på sin tilbagerejse atter besøgte Heilsbronn, forhandlede hun med klostrets abbed derom. Mindesmærket vilde koste 400 rhingylden („der svare til en rente af 20 gylden“), hvad Dorothea også var villig til at betale, og desuden skulde der fire gange årlig holdes højtidelig mindefest for faderen med vigilier, messer og anden gudstjeneste. Begge søstre synes at have været ivrige herfor — „vi vil handle med oprigtighed i denne sag, lige som vi elske denne vor faders sjælefredelse“¹⁾ — men hvis monumentet er bleven udført, findes det i al fald ikke mere. Måske har Tillys ryttere ødelagt dette som forskellige andre gravmæler i kirken. Johan Alchymistas levninger findes nu i en stor stenkiste, der indeholder lig af tyve medlemmer af familien Hohenzollern.

Abbeden i Heilsbronn trakterede Dorothea godt med steg og fisk, så hun først „sent om aftenen“ (kl. 7!) den 27de nåede til Ansbach, hvor kurfyrstinden modtog hende. Tonen var just ikke hjærtelig fra nogen af siderne. Dronningen var ikke til at formå til at blive mere end én dag over og beklagede sig meget over kurfyrsten, naturligvis angående arvesagen. Anna hævnede sig ved at give sin mand en meget satirisk skildring af dronningen. Denne vilde have alt, hvad hun så', så at kurfyrstinden måtte gemme flere ting for hende. Da hun så' kurfyrstindens ordenskæde²⁾ og fik at vide, at den var af guld, forlangte hun den strax. „Hvad det så' havde været, der havde tilhørt Eders Nåde, havde hun taget det alt

¹⁾ Dorothea til Barbara. Gottorp 26de juli 1475.

²⁾ Den af kurfyrsterne Frederik II og Albrecht stiftede svaneorden.

sammen, thi hun mener, at hun har ret dertil¹. — Dorothea har vel på denne temmelig nemme måde tænkt at få i al fald noget af sin arv. — Dronningen var ikke mindre forfængelig end havesyg. Anna måtte pynte hende med sit hovedtøj, hun spejlede sig og fandt meget behag i sig selv, og trådte derpå ud til sine folk, for at de også skulde beundre hende. „Thi jeg ser vel“, bemærker Anna, „at alderen ikke hjælper mod dårskab, vi forekomme os selv så smukke, at vi ikke se rynkerne ved øjnene“. — Imidlertid blev dronningen stærkt formildet ved, at man foranstaltede en jagt for hende og fangede en hjort, og ved det gilde, der fulgte efter, synes det at være gået meget gemytligt til. „Vi gav hendes fruer og jomfruer så godt at drikke, at de stod på hovedet. En af dem havde nær mistet et øje, hun gik fejl af døren og faldt med hovedet ned mod trappetrinene²“³).

Den 29de marts drog dronningen lige sydpå, kurfyrstinden og hendes søn ledsagede hende til Køningshofen, og nogle af Annas riddere lige til Augsburg, hvor hun ankom den 31te marts og fik store gaver af byens øvrighed, 76 kander vin, 24 æsker med sukker og så mange fisk, som 8 mand kunde bære²). Fra Augsburg fulgte hun så den almindelige rute over Brennerpasset. Søndag den 9de april var hun i Bozen og vilde rejse derfra over Neumarkt, Trento, Roveredo og Verona og komme til Mantova næste fredag³).

„Den 7de marts kom til Mantova dronningen af

¹) Kurfyrstinde Anna til Albrecht Achilles, Sebastian von Seckendorff til den samme. Ansbach 3die april. Riedel: Codex III, 2, 160-63.

²) Kroghs afhandling i „For Romantik og Historie“ VII, 363.

³) Dorothea til Barbara. Bozen 9de april 1475.

Danmark, som var søster til fru Barbara, markgrevinde af Mantova. Denne dronning lignede sin søster meget, men hun var klædt som en nonne og drog til Rom med et smukt følge af mænd og kvinder, og hun blev 4 dage i Mantova og blev derpå ledsaget ud af byen under store æresbevisninger af mange folk¹. Således fortæller den mantovanske krønikeskriver¹), og mere véd man ikke om hendes besøg. Man tør dog antage, at mødet mellem søstrene har været hjærteligt — Lodovico traf hun ikke, da han for sin sundheds skyld brugte badene i Acqui ved Genova —, og at dronningen ikke har undladt at vise sin andagt over for „Kristi blod“, der var Mantovas fornemste relikvie. — Fra Mantova gik rejsen med samme hurtighed sydpå over Bologna og Firenze²). „Den 29de april 1475 ankom til Viterbo dronningen af Danmark for at få afladen med omtrent 40 ryttere, alle klædte i hvidt, beskedent (marmorino, domesticamente). Hun var omtrent 55 år gammel³).

I Rom havde imidlertid kardinal Gonzaga forberedt alt til at modtage sin moster. Da han meddelte paven hendes komme, svarede denne spøgende: „Godt, det bliver din sag at gøre honnør for hende, da hun er din veninde“. Kardinalen så' deraf, at paven ikke vilde påtage sig udgifterne, hvad han heller ikke vilde ligge ham om, og han modtog hende derfor i sit eget palads. Han var administrator for kirken S. Lorenzo in Damaso

¹) Schivenoglia anf. st. 180. Datoen er gal, efter brevet fra Bozen er hun kommen til Mantova 14de april.

²) Dronningen var i Firenze 24de april.

³) Cronica di Viterbo 1475-79 af den samtidige Giovanni di Juzzo (Documenti di storia Italiana Tom. V, 411). — En del andre italienske kilder nævne kort dronningens rejse.

og boede i nærheden af den ¹⁾). Såvel paladset som kirken nedreves senere af kardinal Raffaello Riario og erstattedes af det berømte Cancellaria. I sit palads gjorde han plads til hende, hendes jomfruer og nogle få andre af følget, resten boede på gæstgiverstederne i nærheden ²⁾).

Da kardinalen havde hørt, at dronningen var nær ved byen, sendte han „Johan af Brandenburg“ (medlem af familien Hohenzollern?) ud for at modtage hende. Han traf hende den 30te april syd for Viterbo og fulgte hende til Bracciano, hvor hun måtte blive en dag. Den 2den maj blev hun nærmere ved Rom modtaget af kardinalens broder, Gian Francesco Gonzaga, der var kondottiere hos paven (han kunde formodentlig tysk, da han i tidligere år havde opholdt sig ved Albrecht Achilles' hof). Ved totiden („kl. 20“) red kardinalen selv hende i møde og modtog hende med megen kærlighed hinsides Ponte Molle. Imellem broen og Porta del Popolo traf hun „mange gesandter og prælater“, og ved porten modtoges hun af 18 kardinaler til hest, som ledsagede hende til kardinalens palads igennem en stor menneskemasse og dér tog afsked med hende. Værelserne, der bleve anvist hende, vare smukt udstyrede, middagen, hvor hun var til bords med kardinalen og Gian Francesco, lige så, alt skulde vise hende, at hun var hjærtelig velkommen ³⁾).

Der var vrimlende fuldt af pilgrimme, samtalerne drejede sig kun om jubelåret, så at selv politiske begivenheder ikke vakte interesse. Det blev bestemt at uddele jubelafladen til de mange fremmede på Kristi Himmelfartsdag, den 4de maj. Dronningen, som strax dagen

¹⁾ Raphael Volaterranus: *Commentariorum urbanorum* — 73.

²⁾ Francesco Gonzaga til Barbara 20de april 1475.

³⁾ Giovanni Arrivabene til Barbara 3die maj 1475.

efter sin ankomst havde vist sin fromhed ved at besøge tre kirker, drog den 4de maj sammen med kardinalen til Vatikanet. Hun var helt sortklædt, som endnu alle kvinder, der få audiens hos paven. Paven ventede hende i „Papegøjværelset“ sammen med kardinalerne, og hun viste ham sin ærbødighed ved at kysse hans fod og hånd; han modtog hende med stor venlighed og kærlighed. Da alle hendes folk ligeledes havde kysset pavens fod (det er kun de fornemste personer, der få tilladelse til at kysse hans fingerring), blev hun ført til „Loggia della Benedizione“, hvorfra velsignelsen skulde lyses ud over de forsamlede. „Lidt efter lod paven sig bære derhen, og det glædede ham meget at se på trapperne til S. Pietro, pladserne og gaderne, ja helt ud til Engelsborg, en umådelig mængde mennesker, hvis tal man anslog til 200,000(!). Paven gav højtideligt velsignelsen, fuldstændig aflad og jubelaflad til alle tilstedeværende. Kardinal Gonzaga oplæste afladen på latin, en anden kardinal på italiensk. Derpå vendte han sin stol hen imod dronningen, der sad ganske tæt ved, og gav hende velsignelsen med smilende ansigt“¹⁾. For den fromme dronning har denne dag sikkert været uforglemmelig. Selv for vor tid er det et stort minde at have set paven uddele velsignelsen til de troende, og hvor meget mere dengang.

Det Rom, som dronning Dorothea den 4de maj 1475 så ud over, var vidt forskelligt fra vore dages. Den smukke loggia, som hun stod på, den ærværdige Peterskirke med alle sine dyrebare minder, ere blevne jævned med jorden af kunstelskende vandaler, Julius II og Bra-

¹⁾ Giov. Arrivabene til Barbara 5te maj 1475.

mante. Raffaels freske „Branden i Borgo“ giver dog en god forestilling om den daværende Peterskirke; han såvel som Michelangelo protesterede forgæves mod vandalismen. Af Vatikanet fra hin tid eksisterer kun den inderste kerne. Renæssancen var først lige begyndt at trænge ind i Rom, et af dens hovedværker dér, hospitalet S. Spirito, var netop påbegyndt, Nikolaus den femtes gigantiske planer om byens ombyggelse eksisterede væsentlig kun på papiret. Kunstimpulser har Dorothea da ikke kunnet få her, og hun fik dem heller ikke, så lidt som antiken, der endnu kun interesserede enkelte fremskredne ånder, betød noget for hende. For hende var Rom kun byen med de mange kirker og hellige relikvier. Og med utrættelig energi søgte hun at få alt det af Rom med.

Efter den store velsignelse den 4de maj besøgte dronningen Vatikanets kapel, hvor Giuliano della Rovere læste en højtidelig messe. Derpå begav hun og kardinal Gonzaga sig til Peterskirken, hvor hun så' relikvierne, særlig „Herrens åsyn“. Efter middag red dronningen og kardinalen kl. 2 først til S. Maria della Consolazione, derpå til Lateranet, hvor hun viste sin ærefrygt mod hovederne af Petrus og Paulus. I det gamle Lateranpalads's kapel, Sancta Sanctorum, så' hun det ældgamle billede af Kristus, der skal være malet af Lukas. Endelig red hun og kardinalen til hans egen kirke, S. Maria Nuova, hvor munkene kom hende imøde i procession og sang et Te Deum. Kardinalen viste hende klostret og dets haver, man indtog en improviseret forfriskning og vendte tilbage ved solnedgang. Men tidlig næste morgen besøgte hun de syv pilgrimskirker, og „således vil hun sikkert tilbringe hele tiden med fromme øvelser“. Hendes utrættelige fromhed imponerede kardinalens omgivelser,

for hvem sligt var langt mere en forretningssag, men fik dem samtidig til at jænre over, at hun for lutter fromhed aldrig kunde passe spisetiderne ¹⁾).

Dronningens hovedformål med rejsen var at opnå jubelafladen, men tillige skulde hun benytte lejligheden til at få forskellige pavelige gunstbevisninger. I alt skulde hun opnå 9 buller og nogle brevia. Det lykkedes kardinalen med stor anstrængelse at bevirke, at bullerne bleve givne gratis, og brevene kun taxerede til nogle få hundrede dukater. Besparelsen var betydelig, da bullerne ellers vilde have kostet mange tusind dukater ²⁾. — En del af de buller, der udstedtes under hendes ophold, ere også ganske rigtig gratis. Synderlig interesse have de fleste af dem dog ikke. Hun fik ret til at have rejsealter og vælge skriftefader, og hendes tidligere skriftefader Conrad Gruben fik tilladelse til at drage til Jerusalem (på hendes vegne?). Størst betydning havde en skarp bulle, der udstedtes mod dem, der forholdt hende hendes ejendele ³⁾. Den skulde vel især bruges mod Sten Sture, måske dog også mod Albrecht Achilles. — Af hendes ledsagere fik Barbara Brahe og Johan Oxe store afladsbegunstigelser for en række kirker og kapeller, de havde givet gaver til, lignende buller udstedtes (dog efter afrejsen) for biskop Nicolaus af Slesvig, medens Lave Brok nøjedes med at få tilladelse til at have rejsealter ⁴⁾.

Efter dronningens afrejse var der endnu tre buller

¹⁾ Giov. Arrivabene til Barbara 5te maj 1475.

²⁾ Giov. Arrivabene til Barbara 11te maj, G. P. Arrivabene til Barbara 16de maj 1475.

³⁾ Dipl. Norveg. VI. 620—21.

⁴⁾ Utrykte pavebreve, de fleste af 8de og 9de maj, de, der vedrøre bispen af Slesvig, dog først af 28de juni 1475.

tilbage at expedere. „Det var vanskeligt at få dem udstedt gratis, da de i virkeligheden hverken vedrørte kongen eller dronningen, men kardinalen håbede dog at få dem gratis“¹⁾. Af disse tre buller kendes nu kun de to, der begge ere udstedte 19de juni²⁾. Den ene giver medlemmerne af kongens broderskab ret til at vælge skriftefader, den anden er bullen om oprettelsen af et universitet i København. Man har tidligere, ganske uden bevis, antaget, at dette sidste skyldtes kongens rejse. På forhånd vilde det være usandsynligt. Vel var man ikke hurtig med expeditionerne i det pavelige kancelli, men så længe som 14 måneder ventede man dog ikke i en så vigtig sag, der var fuldstændig afgjort. — Vort universitet bør da mindes, at dets oprettelse skyldes dronning Dorotheas rejse, men at kardinal Francesco Gonzaga var den, der her som ved alle andre lejligheder gav hende og kongen en værdifuld støtte. — For så vidt som kongen og dronningen naturligvis på forhånd havde drøftet denne sag, tilkommer der dog også kongen en stor del af æren.

Dronningens rejse var jo en beskeden pilgrimsrejse. Der var ingen af de fester som under kongens besøg, og paven nøjedes med at give hende nogle Agnus dei og indviede lys; ved afreisen gav han hende dog en smaragdring, der vurderedes til 250 dukater, men brevskriveren tilføjer forsigtigt: „Jeg véd ikke, om Eders Nåde, når I ser den, vil vurdere den til så meget“³⁾. Også kardinalen gav hende kun nogle småting. Selv viste hun

¹⁾ G. P. Arrivabene til Barbara 18de maj 1475.

²⁾ Regesta I 4546-4547. Bullen om universitetets oprettelse trykt i Matzens: Kjøbenhavns Universitets Retshistorie I.

³⁾ G. P. Arrivabene til Barbara 16de maj 1475.

heller ikke den samme gavmildhed som kongen, og intet steds nævnes der gaver af hende til kirker eller klostre. Rosen over hende lyder også ganske anderledes end over kongen, selv om der siges, at hun er en „dignissima Madonna“. — Selv om hendes elskværdighed dog måske ikke var stor, og hendes energiske fromhed kunde virke noget trættende, så bevarede kardinalen den samme velvilje for hende. Efter hendes ønske optog han i sit hus en ung gejstlig, der var greve og kongens slægtning (Conrad Ritberg?). Da hun fik gigt i skulderen, som følge af, at hun havde været for længe i badet, lod han sin læge sørge for at helbrede hende med salve og piller, fik hende til at opsætte sin rejse nogle dage for ikke at risikere tilbagefald, og han lod lægen ledsage hende på rejsen. Det var næppe alene af ærbødighed mod sin moder, at han viste dennes søster så megen elskværdighed, han lader virkelig til selv at have syntes om dronningen, og det var ikke helt usandt, når han efter hendes afrejse skrev til sin moder: „Udgifterne have været meget store for mig, dog har jeg gjort det alt sammen med glæde i enhver henseende og mest af ærbødighed mod Eders Nåde, og med så meget mere omhed og kærlighed, som det ofte forekom mig, når jeg var sammen med hende, også hvad det ydre angår, at jeg var sammen med min moder“¹⁾. — Det var da ikke uden grund, at det kunde siges om dronningen: „Det har ikke lidt at betyde, at hun her har truffet en søstersøn, der er kardinal“, eller at hun senere ofte takkede for al den venlighed, hun havde mødt „in reysa (!) sua“.

Den 15de maj opnåede dronningen atter privat

¹⁾ Francesco Gonzaga til Barbara 22de maj 1475.

audiens hos paven, der tilstod hende, hvad hun ønskede. Kardinalen førte hende til Vatikanets kapel, hvor der var messe i pavens nærværelse. Hun tog derpå afsked med paven, regningerne fra de „hoteller“, hvor hendes følge havde boet, bleve betalte¹⁾, og kl. 12 drog hun fra Rom. Kardinalerne ledsagede hende fra Gonzagas hus til byens port, og hun nåede så den aften til Bracciano. Kardinalen havde givet hende sin læge og Johan af Brandenburg med, som ledsagede hende i al fald til Innsbruck. Hendes hjemrejse kan ikke bestemmes nærmere. Hun passerede Mantova og drog derfra samme vej, som hun var kommen, over Brenner. Hun havde på sit første besøg i Ansbach lovet at komme igen, da hun gerne vilde forhandle mundtlig med kurfyrsten om arvesagen, og hun har sikkert også været der; i al fald var hun i det nærliggende Heilsbronn. I juli var hun hjemme²⁾. — Omtrent samtidig var kongen vendt tilbage fra sin menings- og frugtesløse mæglingsrejse til Köln. Dronningen havde med interesse fulgt hans mæglingsforsøg under sin rejse. I Firenze fik hun på nedvejen brev fra ham om, at han håbede at kunne forsonе hertugen af Bourgogne med kejseren i løbet af 12 dage³⁾. I Trento talte hun på opvejen med en dansk pilgrim, der af hertugen af Braunschweig havde hørt, at kongen havde haft held med sig og var på hjemrejsen; hun håbede

¹⁾ G. P. Arrivabene til Barbara 16de maj 1475. — Regningen var på 240 dukater, hvoraf paven betalte de 140, dronningen resten, medens hun selv og hendes nærmeste følge vare kardinalens gæster. — 240 dukater, c. 2500 kr., er just ikke meget for c. 35 personer i 14 dage. Dronningens hele rejse har næppe kostet stort.

²⁾ Dronningen var i Rendsborg 19de juli, på Gottorp 26de juli.

³⁾ Dorothea til Barbara. Firenze 24de april 1475.

dog at få nærmere besked af hertug Sigismund af Tyrol ¹⁾. — Som bekendt havde kongen dog ikke held med sig. Ægtefællerne traf sammen på Gottorp omkring den 20de juli, han efter en kostbar og unyttig, hun efter en hurtig og billig rejse, hvorfra hun vendte hjem, ikke alene med en „vel rensset samvittighed“, men også med vigtige resultater.

Kardinal Gonzaga opnåede derimod ikke, hvad han ønskede. Dronningens kapellan, der meldte hendes komme, havde ganske vist 2000 dukater med, men det var annaterne for Lund, der skulde betales i det pavelige kammer. Kardinalen havde skaffet udsættelse for betalingen af disse annater indtil jul og siden fået denne frist forlænget, så han var noget bittert stemt over, at der intet var til ham. Dronningen svarede, at hun intet kendte til sagen, og det samme svarede Johan Oxe. — Han kunde da ikke gøre andet end lade et bud bringe brev til kongen for at minde om pengene. Hans moder, der var bekymret over sønnens pengetrang, lod Hertensteiner rejse med i samme ærinde og talte også personlig med sin søster om sagen. Kardinalen havde dog ikke stort håb om sine penge, — „men komme de, vil de være i høj grad til pas“ — og resultatet var da også kun et ganske ubestemt løfte af kongen om at holde et eller andet ærkesæde disponibelt for en af Barbaras sønner ²⁾. Hvad den slags løfter betød, havde man i Mantova nu temmelig tydelige prøver på. — Takkeskrivelser var der

¹⁾ Dorothea til Barbara. Trento sabato proximo (!!). I mange af alle andre holdepunkter kan denne dato ikke bestemmes. — Hun var nået fra Mantova til Trento i 6 dage.

²⁾ Kristiern til Lodovico. Gottorp 28de juli 1475.

nok af fra dansk side¹⁾, men af penge kom der sikkert ingen. I al fald måtte kongen 1476 undskylde sig overfor Lodovico, fordi han endnu ikke havde betalt ham de penge tilbage, som denne havde lånt ham på hans rejse. — Formodentlig fik hverken Lodovico eller kardinalen nogensinde noget; kongens pengetrang var meget stor i hans sidste år. Imidlertid meddeler en dansk krønike, der er skrevet af en klærk hos ærkebisp Birger kort efter 1500, at ærkebisp Johannes Brostorp måtte betale en stor afståelsessum til kardinalen²⁾. Om krønikens pålidelighed er der ingen grund til at tvivle. Den eneste forklaring er da, at kongen vel har fået pengene udbetalt af ærkebispen, men har ladet dem gå i sin egen lomme; den hemmelighedsfuldhed, som kongen under sine samtaler med kardinalen vilde indhulle sagen i, bliver da også lettere forklarlig. En sådan optræden fra kong Kristierns side — der kun kan kaldes bedrageri — var ikke just værdig for de nordiske rigers konge, men den var heller ikke klog. Kardinal Gonzaga havde virkelig, som han og hans omgivelser mente, et moralsk krav på at få belønning for de store tjenester, han havde ydet, og han var for mægtig en mand til, at man skulde gøre sig ham til uven for 4000 dukater, der kun kunde veje lidt i kongens uhyre gæld. Måske ændrede han virkelig sin holdning. 1477 udstedtes der en pavelig bulle, der gav Ditmarskerne fuldstændig ret i deres opfattelse af striden med kongen³⁾. Om dronningens standpunkt skulde have været forskelligt fra kongens, om hun, hvis slægtkærlighed

¹⁾ Således tre breve fra Gottorp 25de, 26de og 28de juli 1475, et fra København 29de august s. år, tre fra København 1476.

²⁾ Script. Rer. Dan. V, 628.

³⁾ Regesta I. 4604.

var så stor, ikke har haft noget imod, at kardinalen fik stiftet Lund eller i al fald erstatning derfor, derom lader sig intet sige.

Forbindelsen mellem Danmark og Mantova fortsattes i de følgende år, men savner interesse. Dog ser man dronning Dorotheas kærlighed til søsteren af, at hun efter Lodovicos død (1478) skrev til den daværende markgrevinde af Mantova, Margrethe af Bayern: „Da nu efter Guds vilje markgreven af Mantova er død, så bede vi med inderlig flid Eders Nåde at vise venlighed mod vor kære søster Barbara, markgrevinde af Mantova, ved hendes kære herre og gemals død og i hendes kære mangfoldige bedrøvelse“¹⁾. Brevet nåede ikke sin adressat, thi netop på den tid (oktober 1479) døde Margrethe. I de næste år ryddede døden i det hele godt op mellem dronningens slægtninge. 1481 døde både hendes mand og hendes søster Barbara, 1483 døde kardinal Gonzaga som følge af sine udsvævelser, 1484 døde Barbaras ældste søn Federico, markgreve af Mantova. Det var da under helt andre forhold, at dronningen anden gang (1488) drog til Rom. I Mantova traf hun nu som markgreve Federicos søn, den unge Gian Francesco (1484—1519), som hun næsten ikke kendte. Hun passerede Mantova på nedrejsen, men følte ikke lyst til at vende tilbage dertil. Hun meddelte da markgreven fra Bologna, at hun vilde lægge hjemrejsen over Venezia²⁾ hvor hun ganske vist blev vel modtaget. I Rom plagede den pavelige ceremonimester Johan Burchard hende med sine forskrifter om ceremoniellet, blev afvist, men hævnede sig ved at opfordre kardinalerne til ikke at vise hende

¹⁾ Dorothea til Margrethe. København 9de oktober 1479.

²⁾ Dorothea til Gian Francesco 20de maj 1488.

synderlig ære og ved at give en ugunstig skildring af hende i sin dagbog¹⁾. Sikkert har hun med bitterhed måttet føle, at tiderne vare forandrede.

Endnu et brev minder om det gamle slægtskab. 1496 sendte markgreve Gian Francesco, sin tids ypperste jæger og ridder, en mand til Danmark for at købe falke, og denne fik en skrivelse med tilbage fra kong Hans²⁾. Men dermed var også forbindelsen mellem Danmark og Mantova ophørt for bestandig.

¹⁾ Skildringen er trykt i Nye Kirkehistoriske Samlinger VI og bedre i Diarium Johannis Burchardi ed. Thuasne I, 306-308. — Den betydning, man har tillagt denne skildring, lader sig næppe hævde, især ikke, når man siger — som i Biografisk Lexikon — at „hun og hendes følge gjorde et dårligt indtryk på de forfinede Romere“. For det første var Johan Burchard hverken forfinet eller Romer. Han var fra Strassburg og bevarede altid sin tyske karakter, fuldstændig upåvirket af humanisme og renaissance. — Men dernæst er denne pedant, for hvem ceremoniellet var alt, og som forstod begivenhederne i verden så lidt, at hans væsentligste tanke under Karl den Sdes indtog var, at ceremonierne endelig måtte være i orden — skønt dette tog vel kunde give anledning til dybere betragtninger — ikke en mand, hvis karakteristik kan gøre krav på at kaldes slående eller træffende. — Skildringerne af dronningen fra egentlig italiensk side ere slet ikke ugunstige.

²⁾ Kong Hans til Gian Francesco. Nykøbing 12te september 1496.